

Statistisch overzicht
van de begrotingen 2023

DE FINANCIËLE SITUATIE VAN DE BRUSSELSE LOKALE BESTUREN

Belfius

Inhoudstafel

INLEIDING – KERNBODSCHAPPEN	3
------------------------------------	----------

BRUSSELSE LOKALE BESTUREN	8
----------------------------------	----------

Ontvangsten	8
-------------	---

Gewone uitgaven en kapitaaluitgaven	9
-------------------------------------	---

Brutobesparingen en financieringsbehoefte	10
---	----

Schuld	10
--------	----

BRUSSELSE GEMEENTEN	11
----------------------------	-----------

Gewone uitgaven	11
-----------------	----

Gewone ontvangsten	18
--------------------	----

Saldi	23
-------	----

Investerings	24
--------------	----

BRUSSELSE OCMW'S	27
-------------------------	-----------

Exploitatie-uitgaven	27
----------------------	----

Exploitatie-ontvangsten	31
-------------------------	----

Investerings	32
--------------	----

Inleiding – Kernboodschappen

De Brusselse steden en gemeenten slagen erin de kostenexplosie op te vangen

Na de gezondheidscrisis in 2020 en 2021 moeten de lokale besturen in 2022 het hoofd bieden aan een nooit eerder geziene financiële crisis sinds de jaren '80. De hoge inflatie, die verantwoordelijk is voor fors gestegen loonkosten en uit de pan swingende energieprijzen, zet de steden en gemeenten aanzienlijk onder druk.

Vandaag stellen we in de begroting voor 2023 van de Brusselse steden vast dat de spectaculaire stijging van de gewone uitgaven (+11%) wordt opgevangen door een even hoge toename van hun gewone ontvangsten (+12,5%).

De gemeenten kunnen immers in de eerste plaats terugvallen op de indexeringsmechanismen die een rechtstreekse invloed hebben op hun ontvangsten, zoals de opcentiemen op de onroerende voorheffing, het Gemeentefonds of diverse toelagen (+10,5%).

Om hun begroting in evenwicht te houden, hebben 8 van de 19 Brusselse gemeenten het aantal opcentiemen op de onroerende voorheffing verhoogd, wat samen met de aanzienlijke indexering van het kadastraal inkomen (9,6%) fors hogere opbrengsten in de grondbelasting (+17%) oplevert. De gemeenten halen eveneens voordeel uit de onverhoopte extra belastingontvangsten als gevolg van het gewijzigde tijdschema door de FOD Financiën van de doorstorting van de aanvullende belasting op de personenbelasting.

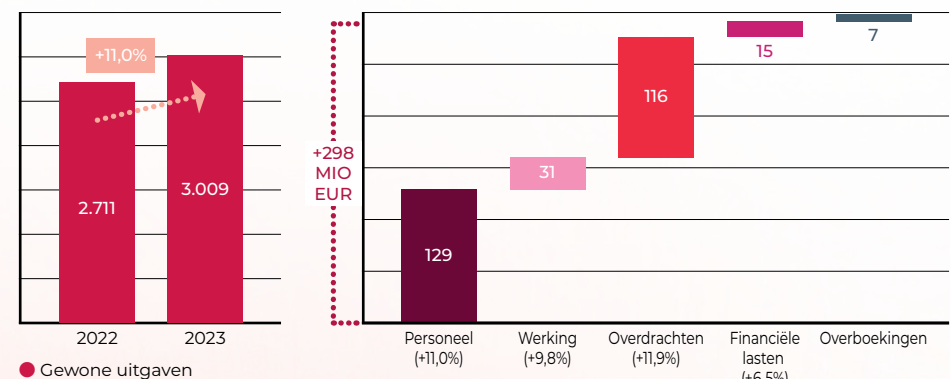
Merk eveneens op dat ondanks de sterke stijging van de bouwkosten, de Brusselse gemeenten erin slagen om hun investeringsdynamiek in 2023 in stand te houden.

Volgens de begrotingen van 2023 boeken alle Brusselse gemeenten samen een bescheiden overschot van 8 miljoen euro voor het eigen dienstjaar, en van 65 miljoen euro voor het algemeen totaal. Dus globaal bekeken zijn de begrotingen in evenwicht, maar de begrotingsaldi kunnen sterk verschillen tussen gemeenten. Bovendien zijn de omstandigheden voor de gemeenten gunstig nu bepaalde ontvangsten sterk evolueren.

Uitzonderlijke stijging met 11% van de gewone uitgaven

Volgens de initiële begrotingen voor 2023 bedragen de gewone uitgaven van de Brusselse gemeenten 3 miljard euro, d.w.z. 2.461 euro per inwoner, waarmee ze t.o.v. de initiële begrotingen 2022 een stevige stijging met 11% laten optekenen. Deze toename zien we in alle uitgavencategorieën zowel voor personeel, werking als overdrachten (dotaties aan OCMW's, politiezones enz.).

Welke uitgaven stijgen in 2023? (in miljoen EUR)

We wijzen erop dat de initiële begrotingen 2022 eind 2021 zijn goedgekeurd, in een periode waarin de begrotingsvooruitzichten nog geen rekening houden met fors hogere energiekosten en een veel hogere inflatie in de loop van 2022. Naast een inhaalbeweging bij de kosten houden de begrotingen voor 2023 eveneens rekening met een verwachte stijging van de uitgaven voor het lopende jaar. Dit verklaart de uitzonderlijk grote stijging van de voornaamste begrotingsrubrieken tussen de initiële begrotingen van 2022 en 2023.

11% hogere loonkosten

Volgens de begrotingen 2023 stijgen de personeelsuitgaven met +11% ten opzichte van de oorspronkelijke begrotingen van 2022. Deze laatste gaan aanvankelijk uit van 1 enkele overschrijding van de spilindex van het openbaar ambt (+2%), terwijl de gemeenten het voorbije jaar in werkelijkheid de impact van 5 overschrijdingen van de index te verwerken krijgen.

Naast het effect van de indexering moeten de gemeenten eveneens de kosten dragen van salarisverhogingen, sociale akkoorden en de pensioenlasten van het statutaire personeel. Deze zijn in vergelijking met 2022 gestegen met 13,1%, voornamelijk door de stijging in 2023 van de bijdragen in de pensioenlasten (basis- en responsabiliseringsbijdragen), zoals voorzien in de federale wet op de financiering van de pensioenen van lokale en provinciale besturen (Gesolidariseerd Pensioenfonds).

Voor de eerstvolgende jaren (2024-2027) zijn de vooruitzichten van deze bijdragen bijzonder verontrustend en zullen leiden tot een bijna exponentiële evolutie van pensioenlasten voor lokale besturen. Volgens projecties van de Federale Pensioendienst zal de responsabiliseringsbijdrage (bovenop de basisbijdragen, die zelf ook al verhoogd zijn) ten laste van alle Brusselse gemeenten en OCMW's wellicht toenemen van 59 miljoen euro in 2022 tot bijna 169 miljoen euro in 2027.

Fors hogere energiefacturen (maar minder sterke stijging dan in andere regio's)

De werkingsuitgaven voor gebouwen stijgen gemiddeld met 18,2%. Binnen deze uitgavenpost zijn de **energiekosten** (stookolie, gas en elektriciteit) in 2023 met bijna 15 miljoen euro of 62% gestegen. Hoewel dit percentage hoog ligt, is dit toch lager dan in andere regio's.

De rekeningen zullen gelukkig minder gepeperd zijn voor steden en gemeenten die al een eind gevorderd zijn met duurzame investeringen om het energieverbruik van bv. openbare verlichting en gebouwen te beperken. Zelf energie opwekken en emissievrije mobiliteit maken het eveneens mogelijk om de energiefactuur te verlichten.

De stijging van de energieprijzen leidt ook tot een toename van de sociale bijstand aan burgers (via de OCMW's). Terwijl de gevolgen van de gezondheidscrisis nog niet zijn weggeëbd, zien we momenteel een groeiend aantal steunaanvragen voor de hogere energierekeningen.

De fors gestegen prijzen hebben eveneens gevolgen voor de gemeentedotaties (OCMW's, politiezones enz.)

De opeenvolgende loonindexeringen en stijgende energiekosten hebben eveneens een weerslag op de diverse lokale entiteiten (OCMW's, politie- en hulpverleningszones enz.) van de gemeentelijke perimeter. Dat geldt in het bijzonder voor de politiezones waar de personeelskost meer dan 90% van de gewone uitgaven uitmaakt.

Dit resulteert automatisch in een **verhoging van diverse gemeentedotaties** die nodig zijn om de begrotingen van deze besturen in evenwicht te brengen, d.w.z. een gemiddelde toename van 13,4% voor de dotatie aan de OCMW's en van 9,2% aan de politiezones.

Door de opeenvolgende crisissen (covid, overstromingen, energie enz.) worden OCMW's geconfronteerd met een fors toenemend aantal aanvragen voor aanvullende sociale bijstand, wat zich vertaalt in de begrotingen. In 2023 stijgt de toekenning van het leefloon met 11,2%, vooral als gevolg van de indexering van het leefloon, aangezien het aantal begunstigden lichtjes is gedaald sinds het einde van de gezondheidscrisis. Daartegenover staat dat door de toestroom van vluchtelingen uit Oekraïne de tegemoetkomingen als 'steunverlenend centrum' met meer dan 65% toenemen. Volgens de POD Maatschappelijke Integratie komt dat voor het voorbije jaar neer op 9.730 personen in het Brusselse Gewest, of bijna 20% van dit aantal tijdelijk beschermden op nationaal vlak.

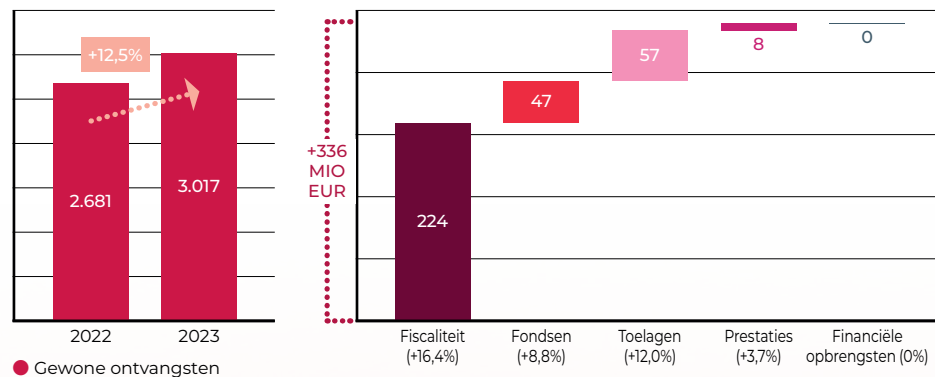
De gemeenten ondervinden al de eerste gevolgen van de renteverhogingen

De rentelasten, die al een tiental jaar structureel dalen in een context van historisch lage rente, zijn in 2023 lichtjes opgeveerd (+6,3%) door de aanzienlijke stijging van de rentevoeten in de voorbije maanden. Het effect van de hogere rente zal geleidelijk tot uiting komen bij de overeengekomen herzieningen van de rente op leningen (jaarlijks, om de 3 of 5 jaar) of bij het aangaan van nieuwe leningen tegen de nieuwe marktvoorwaarden.

Een onverhoopte stijging van de gemeenteontvangsten

De Brusselse gemeenten kunnen in hun begroting voor 2023 gelukkig rekenen op een forse toename van 12,5% in hun gewone ontvangsten.

Welke ontvangsten nemen toe in 2023? (in miljoen EUR)

Deze gunstige evolutie is enerzijds te danken aan indexeringsmechanismen voor tal van gemeenteontvangsten (onroerende voorheffing, fondsen, toelagen), en anderzijds aan de verhoging van de gemiddelde aanslagvoet van de onroerende voorheffing.

Fiscaliteit: een heel forse toename versterkt door het optrekken van de opcentiemen voor de onroerende voorheffing (OOV)

De belastingontvangsten van de Brusselse gemeenten bedragen 1.588 miljoen euro of 1.299 euro per inwoner, een stijging van 16,4% in 2023 (tegenover slechts +6,0% in 2022).

Deze forse toename is voornamelijk toe te schrijven aan de aanvullende belastingen. **De opcentiemen op de onroerende voorheffing** profiteren van het gecombineerde effect van de indexering van het kadastraal inkomen (+9,6%) en de hogere gemiddelde aanslagvoet. In 2023 verhogen immers 8 van de 19 gemeenten de opcentiemen op onroerende voorheffing, waardoor de gemiddelde aanslagvoet op 3.281 opcentiemen (tegenover 3.053 in 2022) uitkomt.

De aanvullende belasting op de personenbelasting (APB) wordt gunstig beïnvloed door de wijziging van de kalender door de FOD Financiën voor het doorstorten van de opcentiemen op de PB. De gemeenten zullen hierdoor in de loop van 2023 de opbrengst van 14 maanden ontvangen, wat de stijging met 26,2% van de APB-ontvangsten in de begrotingen 2023 verklaart. Merk op dat 4 gemeenten hun aanslagvoet hebben verlaagd, waardoor de gemiddelde aanslagvoet uitkomt op 6,23% tegenover 6,32% in 2022.

De **specifieke lokale taksen** stijgen met 9,6% in vergelijking met 2022, vooral na verhoging van de belasting op kantooroppervlakte (+11%) en die op de inname van het openbaar domein (+17%).

De indexeringsmechanismen van de toelagen ondersteunen eveneens deze evolutie van de ontvangsten

De gemeente-ontvangsten uit **dotaties en toelagen**, d.w.z. financiële overdrachten van andere bevoegdheidsniveaus (voornamelijk de gewesten) bedragen 1,1 miljard euro, een stijging met 10,5%.

De toename met bijna 12% in de **specifieke toelagen** is vooral het gevolg van de uitvoering van het sectoraal akkoord over de herwaardering van de salarissen van het personeel (2021-2025), dat bepaalt dat het Gewest 75% van de kosten voor zijn rekening neemt.

De ontvangsten **uit de algemene financiering** (Gemeentefonds) stijgen met 8,8% in de initiële begrotingen voor 2023. Naast de gewestelijke dotaties uit het Gemeentefonds (+1,4%) ontvangen de Brusselse gemeenten (en Brussel-Stad in het bijzonder) bepaalde federale dotaties (cf. bijzondere financieringswet van 1989) die aanzienlijk gestegen zijn (+18%).

Nagenoeg een evenwicht voor het eigen dienstjaar en reserves die structureel dalen

Dankzij de sterke groei van de gewone ontvangsten presenteren de Brusselse gemeenten samen een bescheiden overschot van 7,8 miljoen euro **voor het eigen dienstjaar** in de initiële begrotingen voor 2023. Dit saldo vertegenwoordigt 0,3% van de gewone ontvangsten of nagenoeg een evenwicht. Een verbetering, aangezien de Brusselse gemeenten de voorbije 2 dienstjaren een tekort van 30 miljoen euro geboekt hebben.

Voor het algemeen totaal (d.w.z. eveneens rekening houdend met het resultaat van voorgaande dienstjaren en met overboekingen) laten de Brusselse gemeenten in 2023 een overschot optekenen van 65 miljoen euro, wat neerkomt op ongeveer 2,1% van hun gewone ontvangsten. Dat overschot bedraagt in 2019 nog bijna 200 miljoen euro, maar is de voorbije 3 begrotingsjaren gestaag afgenomen.

Investeringsprojecten afgeremd door duurdere bouwmaterialen

De investeringsprojecten van de Brusselse gemeenten blijven dynamisch tijdens deze gemeentelijke bestuursperiode (tussen 600 en 800 miljoen euro per jaar). In de begrotingen voor 2023 komen de investeringsuitgaven 'stricto sensu' uit op 685 miljoen euro, een daling met 20% ten opzichte van het recordniveau van 2022 (880 miljoen euro).

Tegen de achtergrond van fors **duurdere bouwmaterialen** in de voorbije maanden (+30%) kunnen er evenwel bepaalde arbitrages of uitstel van bepaalde projecten plaatsvinden. Met eenzelfde nominaal investeringsbudget zoals aanvankelijk voorzien voor het boekjaar, kan men namelijk ongeveer slechts twee derde verwezenlijken.

De voornaamste investeringsdomeinen van Brusselse gemeenten zijn stadsontwikkeling en huisvesting, onderwijs (schoolgebouwen), sport- en culturele infrastructuur en administratieve gebouwen. In de voorbije jaren zijn de modernisering en energierenovatie van de gebouwen (administratieve, school-, sport- en cultuurgebouwen) prioritaire uitdagingen voor tal van gemeenten.

Naast de klassieke financieringen zoals leningen of zelffinanciering hebben lokale overheden toegang tot diverse systemen en programma's voor regionale en Europese toelagen, voor tal van activiteitsdomeinen. Daarnaast kunnen ze gebruikmaken van alternatieve financieringsformules die specifiek ontwikkeld zijn voor investeringen in energie-efficiëntie van gebouwen.

Statistische bronnen en methodologische beschouwingen

Op basis van de initiële begrotingen 2023 biedt dit document een statistisch overzicht van de voornaamste categorieën van ontvangsten en uitgaven van de Brusselse lokale besturen, namelijk de gemeenten en hun OCMW's. Deze vergelijken we met de initiële begrotingen van 2022.

Deze laatste begrotingen zijn eind 2021 goedgekeurd in een periode waarin de prognoses nog geen rekening houden met fors stijgende energiekosten en de inflatie die we in de loop van 2022 vaststellen. Hierdoor zijn de voornaamste begrotingsrubrieken tussen de initiële begrotingen 2022 en 2023 uitzonderlijk sterk gestegen.

De representativiteitsgraad (op basis van het bevolkingsaantal) bedraagt 98% voor de gemeenten en 89% voor de OCMW's.

Voor de gemeenten houden we – bij de ontvangsten en uitgaven – geen rekening met de lonen van het door de Gemeenschappen gesubsidieerd onderwijzend personeel.

De statistieken over het aantal werknemers bij lokale besturen zijn afkomstig van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) en die over het aantal leefloontrekkers van de 'Barometer voor Maatschappelijke Integratie' van de POD Maatschappelijke Integratie.

De analyse van de begrotingsstatistieken gebeurt eveneens op basis van de 'sociaal-economische typologie⁽¹⁾' van de Brusselse gemeenten, die volgende categorieën of clusters omvat:

	Clusters	Gemeenten
B1	Residentiële gemeenten van het zuidoosten	Sint-Lambrechts-Woluwe, Oudergem, Sint-Pieters-Woluwe, Ukkel, Watermaal-Bosvoorde
B2	Residentiële gemeenten van het noordwesten	Ganshoren, Evere, Koekelberg, Jette, Sint-Agatha-Berchem
B3	Gemeenten 'eerste gordel'	Etterbeek, Elsene, Sint-Gillis, Sint-Joost-ten-Node
B4	Voormalige industriële gemeenten van de kanaalzone	Anderlecht, Sint-Jans-Molenbeek, Vorst, Schaarbeek
B5	Brussel-Stad	Brussel-Stad

(1) research.belfius.be/nl/typologie-van-de-gemeenten/

Brusselse lokale besturen

(op basis van de nationale rekeningen 2017-2021)

De statistieken van de nationale boekhouding door het INR⁽¹⁾ bieden een volledig cijferoverzicht van de Brusselse lokale sector conform de ESR 2010-methodologie⁽²⁾. De perimeter van de lokale sector (S1313) omvat niet alleen de gemeenten en OCMW's, maar ook de politiezones, heel wat gemeentebedrijven en gemeentelijke vzw's, alsook een aantal intercommunales die voornamelijk actief zijn in milieu en opleiding⁽³⁾.

Ontvangsten

In 2021 komen de ontvangsten van Brusselse lokale besturen uit op 3.991 miljoen euro, een stijging van 5,9% in vergelijking met het jaar ervoor. De ontvangsten van Brusselse lokale besturen bestaan voornamelijk uit werkings- en kapitaaltoelagen (51,8%), lokale belastingen (34,0%) en eigen ontvangsten zoals die uit eigendom of verkoop van producten en diensten (14,2%). De fiscale en

(1) Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) – cijfers beschikbaar op de website van de NBB.

(2) Europees Stelsel van de Nationale en Regionale Rekeningen, dat als referentiekader dient voor de statistieken van het Europees Stabiliteitspact.

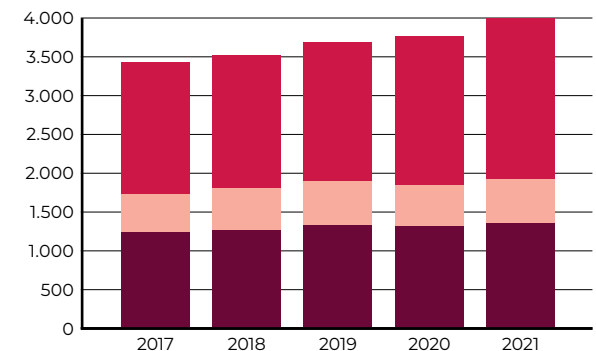
(3) De betrokken lijst met publieke eenheden is gepubliceerd op de website van het INR.

Ontvangsten en uitgaven van de Brusselse lokale besturen – 2021 (in miljoen EUR en in EUR/inw.)

	2021	Evolutie (tov 2020)
Fiscale en parafiscale ontvangsten	1.357,7	3,5%
Niet-fiscale en niet-parafiscale ontvangsten	564,7	6,9%
Inkomensoverdrachten en kapitaaltoelagen afkomstig van andere openbare besturen	2.068,1	7,3%
ONTVANGSTEN	3.990,6	5,9%
Bezoldiging werknemers	1.513,5	6,5%
Intermediair verbruik en betaalde belastingen	293,3	6,2%
Sociale uitkeringen	649	6,9%
Subsidies en inkomensoverdrachten	1.188,8	17,6%
Rentelasten	41,5	-7,0%
Kapitaaluitgaven	367,9	-10,2%
UITGAVEN	4.053,9	5,5%
Brutobesparingen	165,2	-32,8%
FINANCIERINGSOverschOT (+) OF -TEKORT (-)	-63,3	-16,0%

Bron: INR – NBB

Evolutie van de ontvangsten van de Brusselse lokale besturen – 2017-2021

● Inkomensoverdrachten en kapitaaltoelagen afkomstig van andere openbare besturen
 ● Niet-fiscale en niet-parafiscale ontvangsten
 ● Fiscale en parafiscale ontvangsten
 Bron: INR - NBB

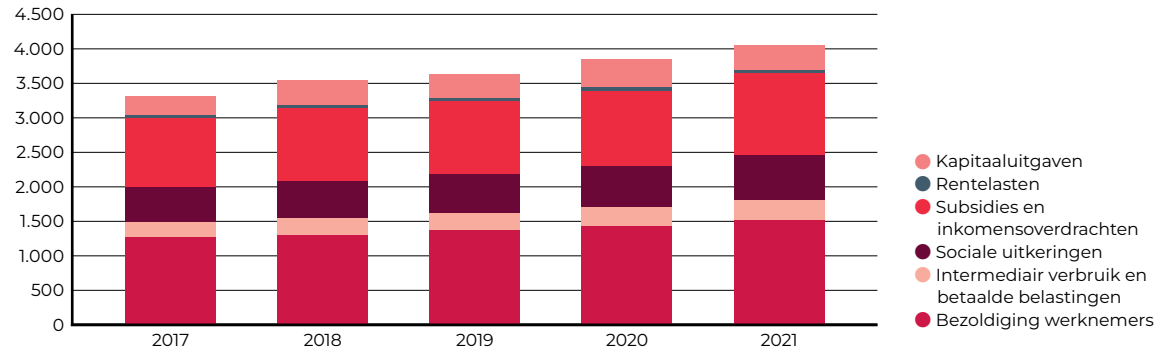
parafiscale ontvangsten nemen met 3,5% toe ten opzichte van 2020, terwijl de overige ontvangstencategorieën sneller stijgen (+/- 7%). Het gaat hier om een gemiddelde financieringsstructuur van lokale besturen die gevoelig verschilt tussen gemeenten, OCMW's en politiezones.

Gewone uitgaven en kapitaaluitgaven

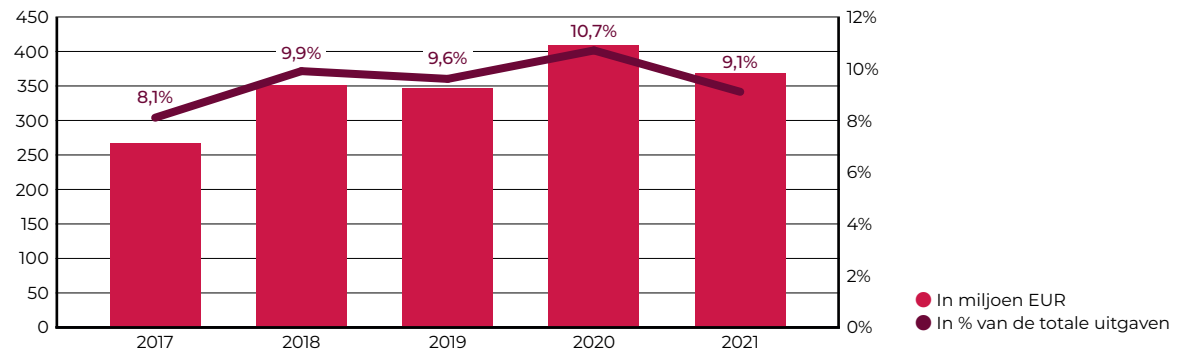
In 2021 bedragen de uitgaven van Brusselse lokale besturen 4.054 miljoen euro, een toename van 5,5% in vergelijking met het jaar ervoor. De lonen van het personeel vertegenwoordigen 37,9% van de totale uitgaven. De lopende subsidies en sociale uitkeringen (voornamelijk via de OCMW's) vertegenwoordigen respectievelijk 29,8% en 16,3% van de totale uitgaven. De rentelasten, die de laatste 5 jaar jaarlijks met 7,5% zijn gedaald, maken slechts 1% van de totale uitgaven uit.

Sinds 2018 zijn de investeringsuitgaven vrij stabiel en schommelen jaarlijks rond 350 miljoen euro, wat neerkomt op 9 tot 11% van de totale uitgaven.

Evolutie van de uitgaven van de Brusselse lokale besturen – 2017-2021

Evolutie van de kapitaaluitgaven van Brusselse lokale besturen – 2017-2021

Bron: INR - NBB

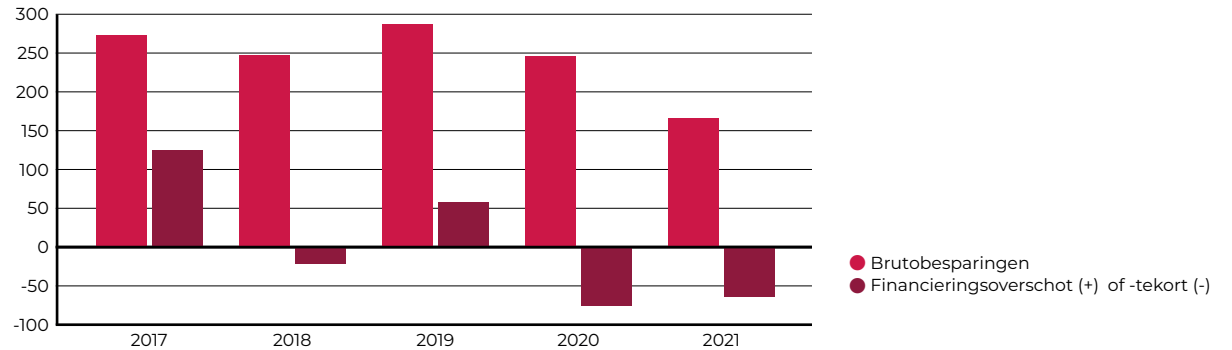

Brutobesparingen en financieringsbehoefte

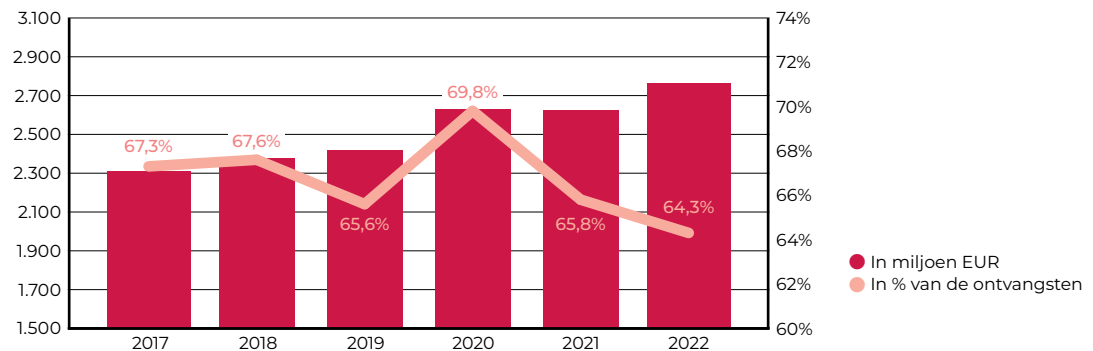
Het **ESR-saldo** van Brusselse lokale besturen, dat in 2017 en 2019 nog een overschot vertoont (en lichtjes deficitair was in 2018), is de laatste 2 jaar verslechterd. De financieringsbehoefte bedraagt 75 miljoen euro in 2020 en 63 miljoen euro in 2021.

De **brutobesparing**, het verkregen saldo exclusief kapitaalverrichtingen, dat sinds 2017 een niet te verwaarlozen peil tussen 250 en 300 miljoen euro haalt, daalt gevoelig in 2021 naar 165 miljoen euro.

Evolutie van de brutobesparing en financieringsbehoefte van Brusselse lokale besturen – 2017-2021

Evolutie van de brutoschuld van de Brusselse lokale besturen – 2017-2022

Schuld

In 2022 komt de uitstaande schuld van Brusselse lokale besturen uit op 2.761 miljoen euro. Doordat de stijging van de schuld in volume lager ligt dan de groei van de ontvangsten, daalt het relatieve schuldpeil tussen 2020 en 2022 van 69,8% naar 64,3%.

Brusselse gemeenten

Gewone uitgaven

Volgens de initiële begrotingen van 2023 bedragen de gewone uitgaven van de Brusselse gemeenten 3 miljard euro, d.i. 2.461 euro per inwoner, een stijging van 11% in vergelijking met 2022.

Deze aanzienlijke stijging is het gevolg van de spectaculaire inflatie en de forse toename van de energiekosten tijdens het begrotingsjaar 2022 (cf. methodologisch kader-artikel).

Gemiddeld bedragen de personeelsuitgaven (exclusief het gesubsidieerd onderwyzend personeel) 43% van de totale uitgaven, tegenover 36% voor de overdrachten (OCMW's, politiezones...).

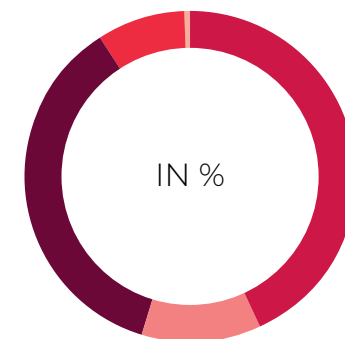
Personeelsuitgaven

De personeelsuitgaven van Brusselse gemeenten zijn in 2023 met 11% gestegen ten opzichte van de initiële begrotingen van 2022. We wijzen erop dat die begrotingen over het algemeen uitgingen van één enkele overschrijding van de spilindex van het openbaar ambt (+2%), terwijl de gemeenten in realiteit 5 overschrijdingen van die index hebben moeten verwerken.

Uitsplitsing van de gewone uitgaven volgens economische groep – Begrotingen 2023
(in miljoen EUR en in EUR/inw.)

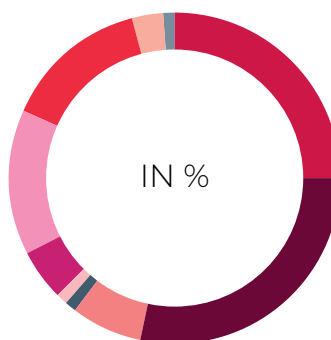
	In mio EUR	In EUR /inw	Evolutie (tov 2022)
Personeel	1.302	1.064,9	11,0%
Werking	348	284,4	9,8%
Overdrachten	1.092	893,0	11,9%
Schulduitgaven	252	206,2	6,5%
Overboekingen	16	12,9	81,1%
TOTALE EXPLOITATIE-UITGAVEN	3.009	2.461,3	11,0%

Uitsplitsing van de gewone uitgaven volgens economische groep – Begrotingen 2023

- Personeel: 43%
- Werking: 12%
- Overdrachten: 36%
- Schulduitgaven: 8%
- Overboekingen: 1%

Verdeling van de personeelsuitgaven per kostencategorie – Begrotingen 2023

- Lonen van het gemeentepersoneel: 25%
- Lonen van het contractueel personeel: 28%
- Lonen van het gesubsidieerd personeel: 7%
- Lonen van de gemeentelijke mandatarissen: 1%
- Overige lonen en vergoedingen: 1%
- Sociale uitkeringen: 5%
- Werkgeversbijdragen: 14%
- Pensioenen (incl. respo-bijdragen): 14%
- Vervoerkosten: 4%
- Medische en sociale dienst: 1%

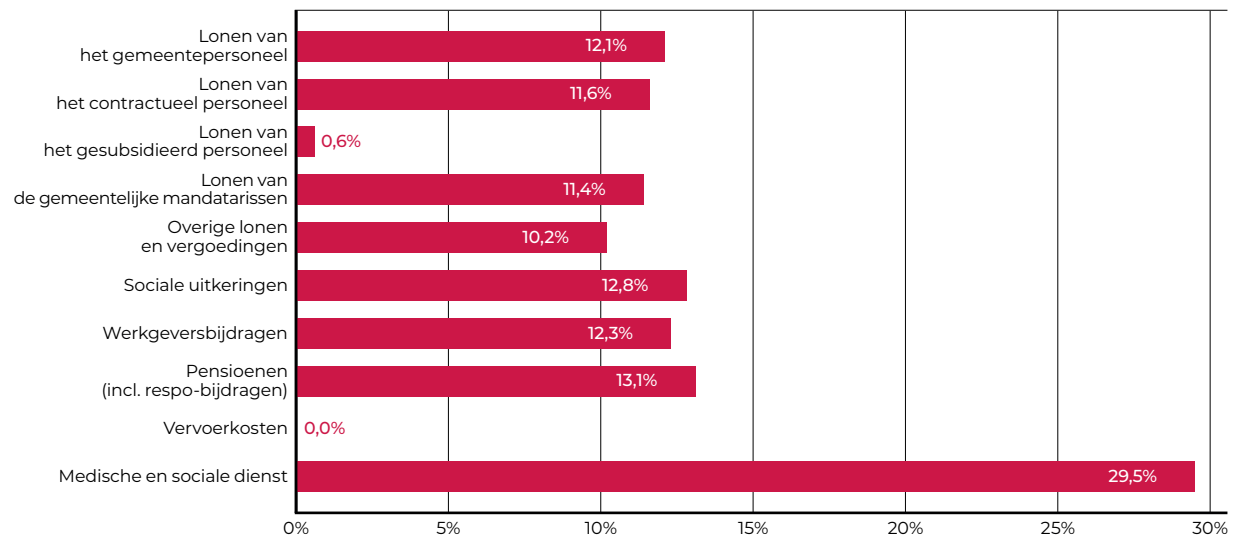
De pensioenlasten van het statutair personeel vertegenwoordigen gemiddeld 14% van de totale personeelsuitgaven, wat neerkomt op 55,9% van de loonmassa van het statutair personeel.

Volgens de RSZ-statistieken komt het administratief personeel van de Brusselse gemeenten (overheidsbedrijven inbegrepen) eind 2022 uit op 17.183 voltijdse equivalenten (vte), een daling met 348 vte of 2% ten opzichte van het jaar voordien. Deze daling geldt zowel voor het statutair (-1,4%) als het contractueel personeel (-2,3%).

Het statutair personeel vertegenwoordigt vandaag nog slechts 36,6% van het totale personeelsbestand. Dit percentage ligt gevoelig hoger dan in de andere gewesten (23% voor Vlaanderen en 22% voor Wallonië). Het aandeel van het statutair personeel varieert sterk binnen de 19 gemeenten, met een minimum van 16% en een maximum van 48%⁽¹⁾.

(1) Focus BPL nr. 11 – Brusselse lokale besturen – ‘Het personeel van de Brusselse gemeenten en OCMW’s’ – maart 2023.

Evolutie van de personeelsuitgaven per kostencategorie – Begrotingen 2023 (in % t.o.v. 2022)

De financiering van pensioenen van het vastbenoemd personeel blijft wegen op de begrotingen van lokale besturen

Bovenop de gevolgen van de gezondheids crisis is de financiering van de pensioenlasten al een aantal jaren zonder twijfel de grootste financiële uitdaging voor gemeentebestuurders. Ook de volgende jaren blijven de pensioenbijdragen steeds zwaarder wegen op de meerjarenplannen, wat voor een aantal steden en gemeenten een onhoudbare situatie kan worden. Een Vlaamse financieringslijn helpt alvast als oplossing om de responsabiliseringsbijdrage voor de periode 2020-2025 met 50% te verminderen.

In tegenstelling tot werkgevers in de privésector of andere overheidsniveaus, dragen de provincies en gemeenten integraal de pensioenlasten van hun vastbenoemde ambtenaren en rechthebbenden, zonder tussenkomst van de federale overheid. De financiering van het pensioenstelsel verloopt volgens een repartitiesysteem, dat beperkt is tot het statutaire personeel, een vrij beperkte basis van bijdragers die de voorbije jaren structureel kleiner is geworden.

Een grondige hervorming van het financieringsstelsel legt na 2011 een financiële inspanning op die lokale besturen nog heel wat jaren moeten aanhouden.

De hervorming voorziet in de oprichting van één enkel 'Gesolidariseerd Pensioenfonds' met een mechanisme van dubbele bijdragen (basis en responsabilisering), dat het mogelijk moet maken om jaarlijks zonder tekort alle pensioenuitgaven te dekken. Hoewel het systeem als voordeel heeft dat het Gesolidariseerd Pensioenfonds financieel in evenwicht blijft, betekent het voor de

lokale besturen een vrijwel exponentiële stijging in de bijdragen.

Zo stijgt in 2023 de basisbijdrage naar 44% terwijl de responsabiliseringsbijdrage van 50% naar 66% klimt.

Deze responsabiliseringscoëfficiënt krijgt een lokaal bestuur aangerekend wanneer de werkelijke pensioenlasten hoger liggen dan de ontvangen bijdragen van een bestuur.

Volgende tabel geeft een overzicht van de evolutie van beide bijdragepercentages voor de komende jaren.

Volgens de FPD-ramingen in september 2022 zullen de totale pensioenuitgaven voor Vlaamse gemeenten en OCMW's stijgen van 770,8 miljoen euro in 2022 naar 1.228,5 miljoen euro in 2027, of een jaarlijkse toename met bijna 9,8%.

Evolutie van de bijdragepercentages 2021-2028

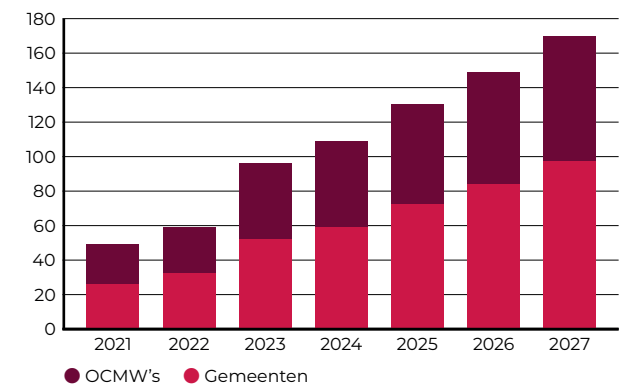
	Basisbijdrage	Responsabiliseringsbijdrage
2021	41,5%	50,0%
2022	43,0%	50,0%
2023	44,0%	66,0%
2024	45,0%	75,0%
2025	45,0%	78,0%
2026	45,0%	81,0%
2027	45,0%	84,0%
2028	45,0%	86,0%

Bron: Brucalis op basis van de ramingen van de Federale Pensioendienst

Volgens prognoses van de Federale Pensioendienst zal de responsabiliseringsbijdrage (die bovenop de reeds verhoogde basisbijdragen komt) ten laste van alle Brusselse gemeenten en OCMW's stijgen van 50 miljoen euro in 2021 naar ongeveer 170 miljoen euro in 2027.

De Brusselse regering is momenteel de problematiek van de pensioenlasten aan het analyseren. Ze heeft zich ertoe verbonden om bij de federale overheid aan te dringen op een verhoging van de herfinanciering van het Gesolidariseerd Pensioenfonds. Terwijl Wallonië een systeem van gewestelijke steun aan gemeenten in moeilijkheden (het zogenaamde 'Plan Oxygène') heeft ingevoerd, heeft Vlaanderen toegezegd om tussen 2020 en 2025 50% van de responsabiliseringsfactuur van de Vlaamse lokale besturen op zich te nemen.

Raming van de responsabiliseringsbijdrage van de Brusselse gemeenten en OCMW's – 2019-2027 (in miljoen EUR)

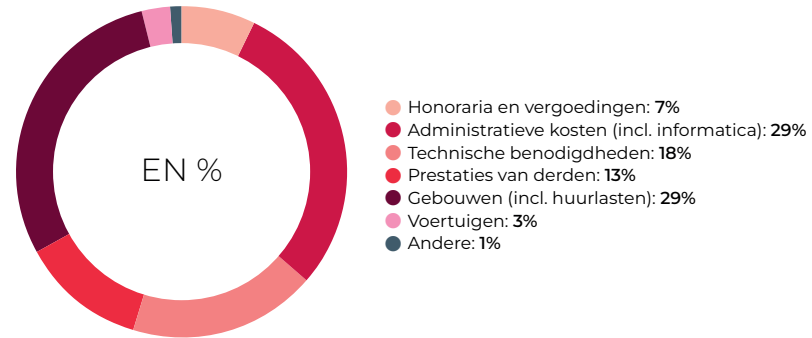

Werkingsuitgaven

De werkingsuitgaven vertegenwoordigen gemiddeld 12% van de gewone uitgaven en stijgen met 9,8% na een heel gematigde groei van de jongste jaren.

Deze aanhoudende stijging is voornamelijk toe te schrijven aan informaticakosten (+27,4%) en werkingsuitgaven voor gebouwen (+18,5%). Bij de uitgaven schieten de energiekosten (stookolie, gas en elektriciteit) met 62% de hoogte in. Hoewel dit stijgingspercentage hoog is, ligt dit lager dan in de andere gewesten (+100% in Wallonië en +112% in Vlaanderen)

Verdeling van de werkingsuitgaven per kostencategorie – Begrotingen 2023

Energie-efficiënte gebouwen voor lokale besturen

Energie-efficiëntie is een must om de overgang naar een koolstofarmere economie te ondersteunen en klimaatopwarming tegen te gaan. Hoewel de milieu-uitdagingen mondiaal zijn, kan iedereen en elk bestuursniveau zijn bijdrage leveren. Net zoals de federale en gewestelijke beleidslijnen (veiligheid, sociale bijstand...), vormen **lokale** plannen en beleid een onontbeerlijke schakel voor de energietransitie.

Heel wat lokale besturen spelen nu al een bepalende rol en nemen concrete actie rond energie:

- als **beheerder** van gebouwen, openbare infrastructuur en voertuigen
- als overheid dicht bij de burger die gezinnen en ondernemingen wil **bewustmaken** verstandig met energie om te gaan
- als verantwoordelijk beleidsniveau voor **ruimtelijke ordening en stedenbouw** dat via stedenbouwkundige vergunningen over een hefboom beschikt om het gedrag van kandidaat-bouwers of -renoveerders te beïnvloeden.

Ook het grote aantal Belgische gemeenten en provincies (ruim 80%) dat het '**Burge-meestersconvenant**' heeft ondertekend, bewijst dit doelbewuste engagement. Het convenant verplicht de ondertekenaars om:

- tegen 2030 de uitstoot van broeikasgassen op hun grondgebied met 40% te verminderen
- te anticiperen op de klimaatverandering via een geïntegreerde aanpak op lokaal niveau
- een 'Actieplan voor Duurzame Energie en Klimaat' (SECAP) uit te werken.

Naast het milieuaspect biedt energie-efficiëntie ook een heel gunstige **budgettaire en economische dimensie** voor lokale besturen:

- **budgettair**: hoewel de noodzakelijke investeringen aanvankelijk hoog kunnen uitvallen, kan het substantieel verbeteren van de energieprestatie van gebouwen een **positief effect hebben op de financiën van lokale besturen**. Een betere energieprestatie levert blijvende besparingen op in de exploitatie-uitgaven en maakt lokale besturen minder afhankelijk van vaak sterk schommelende energieprijzen.
- **economisch**: een renovatiestrategie draagt bij tot meer (lokale) economische activiteit en jobs in bouwsector, die voornamelijk uit kmo's bestaat. Strengere eisen op het gebied van energieprestatie stimuleren nieuwe ontwikkelingen en bieden groeikansen aan opkomende beroepsdomeinen met grote toegevoegde waarde.

Overdrachtsuitgaven

De overdrachtsuitgaven vertegenwoordigen 36% van de gewone uitgaven van Brusselse gemeenten, een groter aandeel in vergelijking met de andere gewesten (+/- een derde). 90% van die overdrachtsuitgaven is bestemd voor andere lokale besturen, met name in het kader van de verplichting voor gemeenten om de tekorten bij te passen van OCMW's, politiezones, ziekenhuizen, kerkfabrieken ...

De dotaties aan het OCMW en de politiezone vertegenwoordigen respectievelijk 43% en 39% van de overdrachtsuitgaven, of elk ongeveer 15% van alle gewone uitgaven samen.

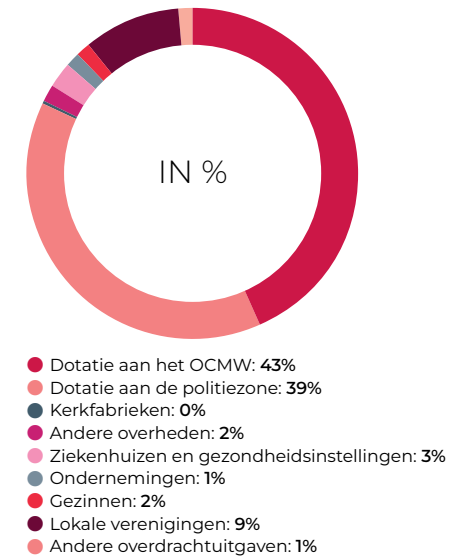
De forse stijging van de **dotaties aan de OCMW's** (+13,4%) in 2023 is het gevolg van de structurele toename van de sociale bijstand in het Brusselse Gewest, maar vooral van het effect van de sterke stijging van de inflatie op de personeelskosten van het OCMW.

De gemeentelijke dotaties aan het OCMW en de politiezone liggen proportioneel hoger (in euro/inw.) in de centraal gelegen gemeenten van de agglomeratie (1e gordel en kanaalzone en vooral in Brussel-Stad) dan in de meer residentiële gemeenten (2e gordel).

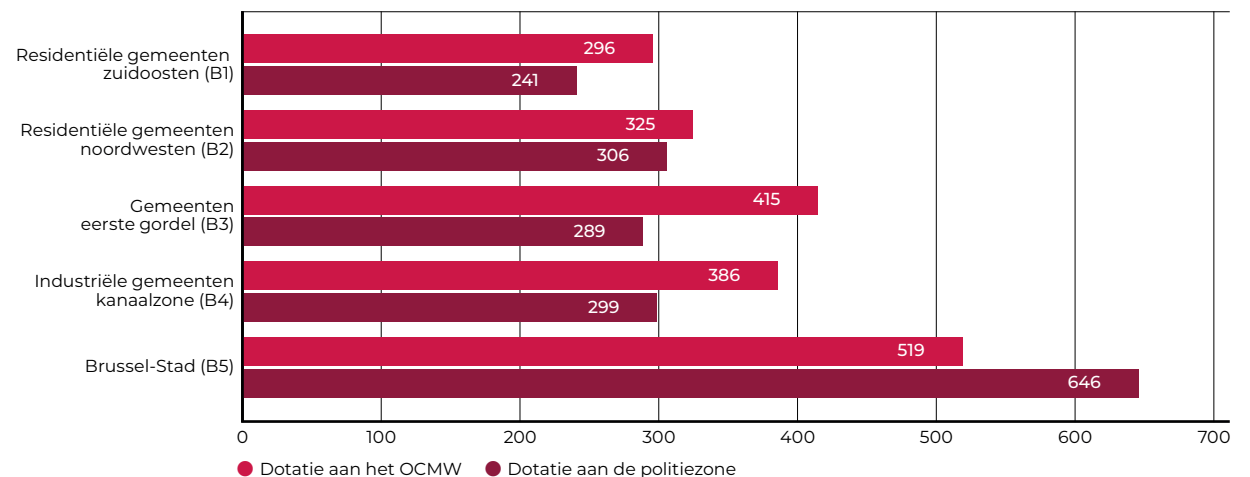
Voornaamste componenten van de overdrachtsuitgaven – Begrotingen 2023 (in miljoen EUR en in EUR/inw.)

	In mio EUR	In EUR /inw	Evolutie (tov 2022)
OCMW	475	388	13,4%
Politiezone	423	346	9,2%
Andere toelagen	194	159	13,9%
OVERDRACHTSUITGAVEN	1.092	893	11,9%

Verdeling van de overdrachtsuitgaven per type begunstigde – Begrotingen 2023

Gemeentelijke dotaties aan het OCMW en aan de politiezone volgens de clusters van gemeenten (in EUR/inw.)

Schulduitgaven (financiële lasten)

De weerkerende financiële lasten (kapitaalaflossingen en interest) voor de financiering van investeringen zijn de belangrijkste componenten van de schulduitgaven. Deze uitgaven komen volgens de begrotingen voor 2023 uit op 252 miljoen euro of 8% van de gewone uitgaven. Dit is een relatief lager percentage dan bij de Waalse gemeenten (12%), als gevolg van de lagere schuldenlast in het Brusselse Gewest.

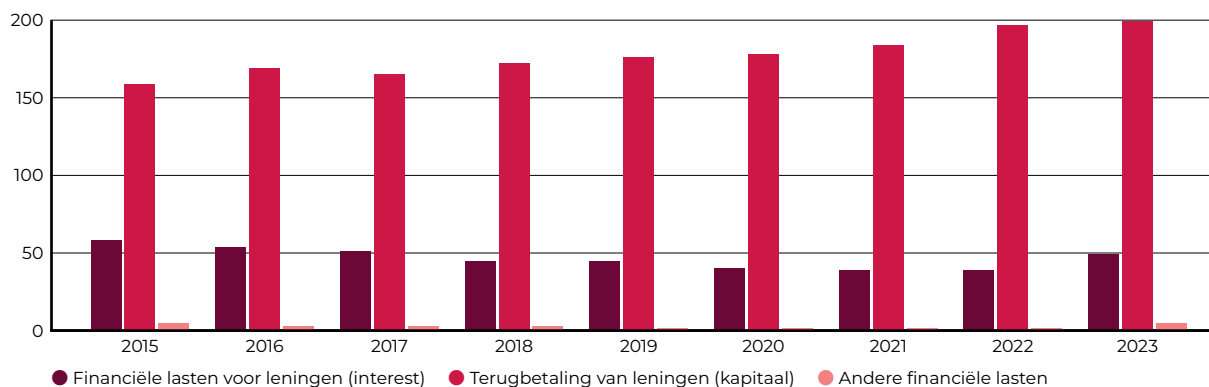
In de begrotingen voor 2023 zijn de financiële lasten met 6,5% toegenomen, vooral door de stijging van de rentelasten (+24,7%). Deze stijging volgt op een structurele daling van deze uitgaven (-40% sinds 2012) in een context van historisch lage rentevoeten tijdens het laatste decennium. De kapitaalaflossingen daarentegen, die bijna 80% van de totale financiële lasten uitmaken, blijven in 2023 heel stabiel (+1,3%).

Voornaamste componenten van de schulduitgaven – Begrotingen 2023

(in miljoen EUR en in EUR/inw.)

	In mio EUR	In EUR /inw	Evolutie (tov 2022)
Financiële lasten voor leningen (interest)	49,2	40,2	24,7%
Terugbetaling van leningen (kapitaal)	199,1	162,8	1,3%
Andere financiële lasten	3,8	3,1	433,7%
SCHULDUITGAVEN	252,1	206,2	6,5%

Evolutie van de schulduitgaven per kostencategorie – Begrotingen 2015-2023

Gewone ontvangsten

Volgens de oorspronkelijke begrotingen 2023 van de Brusselse gemeenten worden de gewone ontvangsten becijferd op 3 miljard euro, een stijging van 12,5% ten opzichte van 2021 en een nog sterkere toename dan de uitgaven (+11%).

Deze aanhoudende stijging is grotendeels het resultaat van de belastingontvangsten (+16,4%) en in mindere mate van ontvangsten uit fondsen en toelagen (+10,5%).

De gewone ontvangsten worden onderverdeeld in 3 grote categorieën: **belastingontvangsten** (belastingen van gezinnen en ondernemingen), ontvangen **fondsen en toelagen** (financiële middelen van overheden) en tot slot **eigen ontvangsten** (opbrengsten uit activiteit of onroerend en financieel vermogen van lokale besturen).

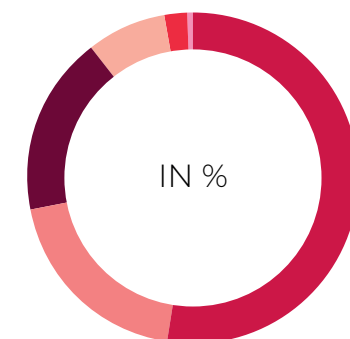
Meer dan de helft van de gewone ontvangsten (53%) is afkomstig uit belastingen en iets minder dan een vijfde uit het Gemeentefonds.

De financieringsstructuur varieert aanzienlijk naargelang de sociaaleconomische categorie van gemeenten⁽¹⁾. Hoewel fiscaliteit nog steeds de belangrijkste financieringsbron is, varieert het aandeel ervan in de totale ontvangsten tussen 48% voor gemeenten in de kanaalzone en 67% voor de residentiële gemeenten in het zuidoosten (met de hoogste inkomens en dus de hoogste belastingbasis). Omgekeerd komt het aandeel van het Gemeentefonds, gezien de rol van de financiële perequatie die aan het Gemeentefonds is toebedeeld, in de totale ontvangsten uit op 25% voor gemeenten in de kanaalzone, tegenover slechts 7% voor de residentiële gemeenten in het zuidoosten.

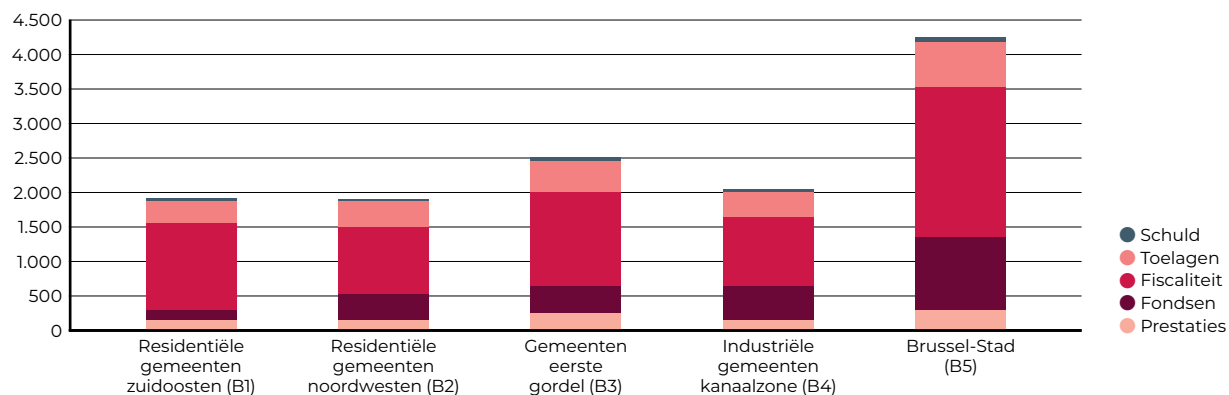
Uitsplitsing van de gewone ontvangsten volgens economische groep – Begrotingen 2023

	In mio EUR	In EUR /inw	Evolutie (tov 2022)
Fiscaliteit	1.588	1.298,6	16,4%
Fondsen	585	478,8	8,8%
Toelagen	529	433,0	12,0%
Prestaties	235	192,5	3,7%
Financiële opbrengsten	63	51,4	-0,1%
Overboekingen	16	13,4	0,5%
TOTALE GEWONE ONTVANGSTEN	3.017	2.467,7	12,5%

Uitsplitsing van de gewone ontvangsten volgens economische groep – Begrotingen 2023

Financieringsstructuur volgens de sociaaleconomische cluster van gemeenten – Begrotingen 2023 (in EUR per inwoner)

(1) Cf. sociaaleconomische typologie van de gemeenten.

Belastingontvangsten

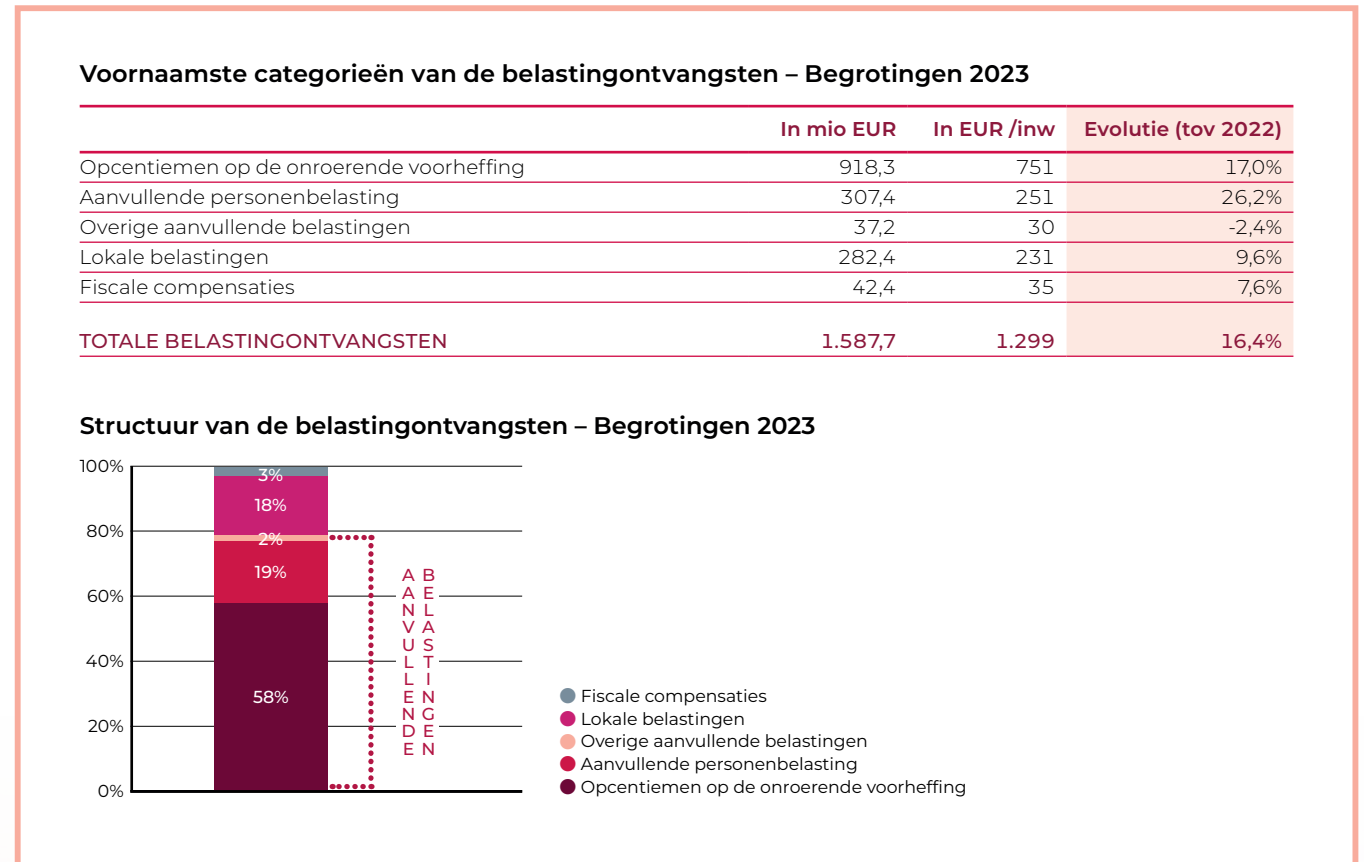
De belastingontvangsten van Brusselse gemeenten bedragen 1.588 miljoen euro of 1.299 euro per inwoner.

Bijna 80% van de belastingontvangsten zijn afkomstig van aanvullende belastingen op andere belastingen (onroerende voorheffing, personenbelasting, verkeersbelasting en recenter de verblijftaks voor toeristen of 'City taks'). Specifieke lokale belastingen, die de gemeente zelf int en die onafhankelijk zijn van belastingen geheven door andere overheidsniveaus, zijn goed voor 18% van de belastinginkomsten. De overige ontvangsten zijn afkomstig van compensaties voor verliezen van belastinginkomsten (in het kader van het systeem om de gemeenten te betrekken bij de economische ontwikkeling van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest).

Deze structuur van belastingontvangsten varieert aanzienlijk naargelang de sociaaleconomische categorie van gemeenten (clusters).

Volgens de begrotingen 2023 stijgen de belastingontvangsten met 16,4% ten opzichte van de initiële begrotingen 2022.

De forse toename van de belastingontvangsten in 2023 is vooral toe te schrijven aan de aanvullende belastingen. De aanvullende belasting op de **onroerende voorheffing** (+17%) profiteert voornamelijk van de indexering van het kadastraal inkomen (de index stijgt van 1,9084 in 2022 naar 2,0915 in 2023, d.i. een groei van 9,6%). De stijging van de opbrengst van deze grondbelasting in 2023 komt

ook voort uit de verhoging van de aanslagvoeten die heel wat gemeenten hebben doorgevoerd (cf. infra).

De wijziging in 2023 door de FOD Financiën van het tijdstip van de stortingen van de **aanvullende belasting op de personenbelasting** heeft gunstige gevolgen. Gemeen-

ten zullen hierdoor in 2023 de opbrengst van 14 maanden innen, wat resulteert in een stijging van 26,2% in de ontvangsten van de personenbelasting.

De specifieke lokale belastingen stijgen daarentegen in mindere mate (+9,6%).

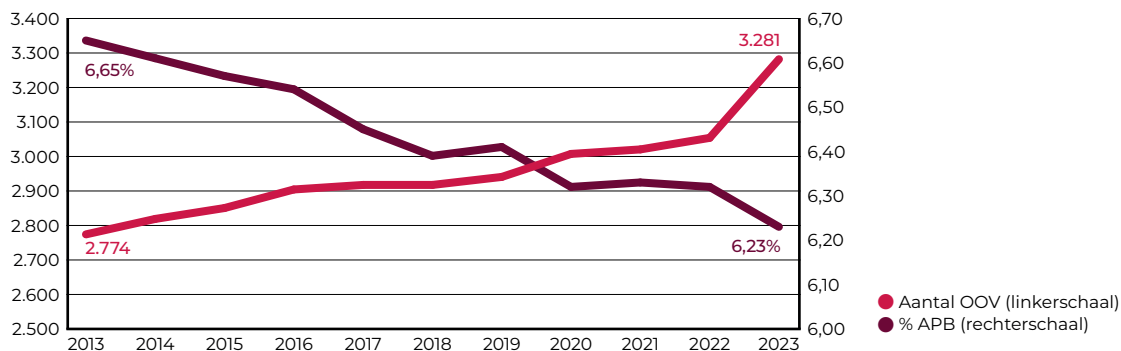
Evolutie van de aanslagvoeten

De gemiddelde aanslagvoet van de aanvullende belastingen op de personenbelasting is de afgelopen jaren geleidelijk van 6,65% in 2013 naar 6,23% in 2023 gedaald. Deze daling wordt dan weer gecompenseerd door een stijging van de gemiddelde aanslagvoet van de opcentiemen op de onroerende voorheffing, die van 2.774 centiemen in 2013 naar 3.281 centiemen in 2023 is gestegen. In 2023 hebben 8 van de 19 gemeenten het aantal opcentiemen op de onroerende voorheffing verhoogd. Van deze gemeenten hebben er 3 ook hun gemeentelijke aanslagvoet op de personenbelasting verlaagd. Tot slot heeft één enkele gemeente haar aanslagvoet op de personenbelasting verlaagd zonder het aantal opcentiemen op de onroerende voorheffing te verhogen.

Lokale belastingen

In tegenstelling tot andere gemeenten in het land, waar vrijwel de helft van de opbrengst van de specifieke lokale belastingen afkomstig is van de belasting op huisvuil (prestaties op het vlak van openbare hygiëne), komt de voornaamste bijdrage voornamelijk van de belasting op het patrimonium. Deze belasting, waaronder die op kantooroppervlakte en buitenantennes, vertegenwoordigt 59% van de lokale belastingen. Volgens de begrotingen voor 2023 zien we een sterke stijging van bijna 10% in de specifieke gemeentelijke belastingen, vooral als gevolg van het grotere rendement van de belasting op kantooroppervlakte (+11%) en op bezetting van het openbaar domein (+17%).

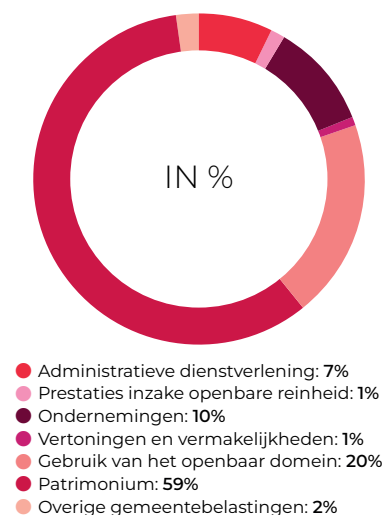
Evolutie van het percentage van de gemeentelijke aanvullende belasting op de personenbelasting (APB) en het aantal gemeentelijke opcentiemen op de onroerende voorheffing (OOV) – Gemiddelde aanslagvoet (2013-2023)

Verdeling van de lokale belastingen per categorie – Begrotingen 2023

	In mio EUR	In EUR /inw	Evolutie (tov 2022)
Administratieve dienstverlening	20,5	16,7	7,2%
Prestaties inzake openbare reinheid	3,9	3,2	48,7%
Ondernemingen	29,1	23,8	0,0%
Vertoningen en gemakkelikheden	2,5	2,0	-4,1%
Gebruik van het openbaar domein	54,8	44,8	11,6%
Patrimonium	165,5	135,4	10,5%
Overige gemeentebelastingen	6,0	4,9	14,4%
TOTALE LOKALE BELASTINGEN	282,4	230,9	9,6%

Verdeling van de lokale belastingen per categorie – Begrotingen 2023

Ontvangsten uit fondsen en toelagen

De ontvangsten van gemeenten uit **dotaties en toelagen**, d.w.z. financiële overdrachten door andere overheden (vooral de gewesten), belopen 1.115 miljoen euro en vertegenwoordigen 37% van de totale gewone ontvangsten in de begroting van 2023.

De stijging met bijna 12% in de **specifieke toelagen** is voornamelijk te wijten aan de uitvoering van het sectoraal akkoord over de herwaardering van de personeelsverloning (2021-2025), dat bepaalt dat het Gewest hiervan 75% voor zijn rekening neemt.

De ontvangsten uit **algemene financiering** (Gemeentefonds) stijgen met 8,8% in de initiële begrotingen van 2023. Naast de gewestelijke dotaties van het Gemeentefonds (+1,4%), ontvangen de Brusselse gemeenten – en Brussel-Stad in het bijzonder – federale dotaties (volgens de bijzondere financieringswet van 1989), die een sterke stijging van 18% vertonen.

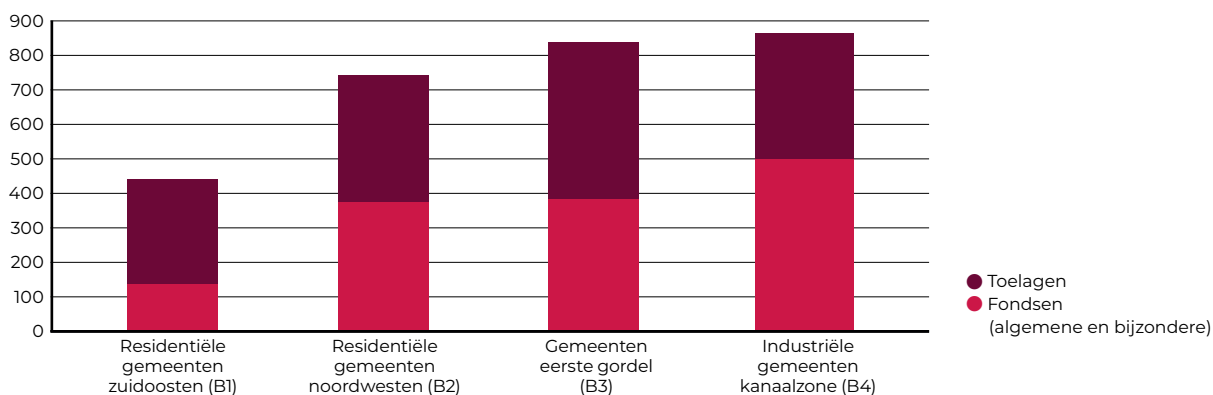
In totaal vertegenwoordigt de algemene financiering ongeveer 60% van de gemeenteontvangsten afkomstig van andere overheden.

Gezien de rol van de financiële perequatie die aan het Gemeentefonds is toebedeeld, bedraagt de dotatie van het Gemeentefonds gemiddeld 498 euro per inwoner voor de gemeenten van de kanaalzone, tegenover slechts 136 euro per inwoner voor de residentiële gemeenten uit het zuidoosten.

Ontvangsten uit fondsen en toelagen – Begrotingen 2023 (in miljoen EUR en in EUR/inw.)

	In mio EUR	In EUR /inw	Evolutie (tov 2022)
Fondsen (algemene en bijzondere)	585	478,8	8,8%
Toelagen	529	433,0	12,0%
TOTAAL	1.115	911,8	10,5%

Relatief belang van dotaties uit het Gemeentefonds en toelagen volgens de sociaaleconomische clusters van gemeenten – Begrotingen 2023 (in EUR per inwoner)

Gedetailleerde samenstelling van de ontvangsten afkomstig van fondsen en toelagen – Begrotingen 2023

Eigen ontvangsten

De **eigen ontvangsten** uit de activiteit van de gemeentebesturen (prestaties) of die afkomstig van het gemeentelijk patrimonium (huurgelden, financiële opbrengsten) bedragen 298 miljoen euro, wat neerkomt op 244 euro per inwoner. Ze vertegenwoordigen 10% van de totale gewone ontvangsten.

De **ontvangsten uit prestaties** overheersen met 78% duidelijk binnen de eigen ontvangsten. Volgens de begrotingen van 2023 bedragen ze 235 miljoen euro of 192 euro per inwoner. In de Brusselse gemeenten zijn de opbrengsten uit geleverde prestaties (41%) en verhuur van vastgoed (+30%) de 2 voornaamste ontvangsten.

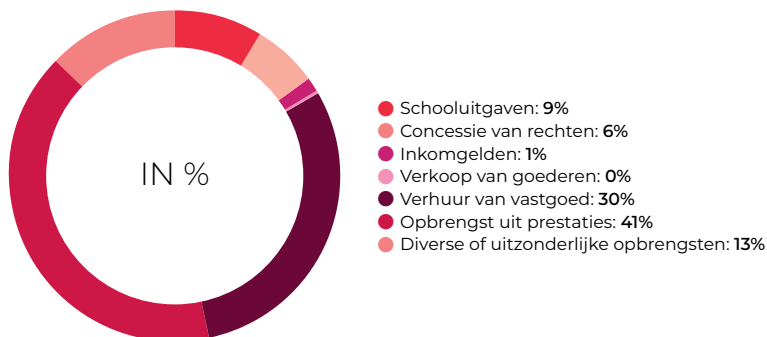
Tot de ontvangsten uit prestaties behoort de opbrengst uit parkeerretributies, die in de begrotingen 2023 uitkomt op 52,6 miljoen euro, wat neerkomt op een stijging van 28%. Deze stijging valt voornamelijk te verklaren door het feit dat een tiental gemeenten het parkeerbeheer op hun grondgebied hebben toevertrouwd aan 'Parking Brussels', het parkeeragentschap van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De **financiële opbrengsten** (interest, dividenden) komen uit op 63 miljoen euro, d.w.z. amper 2% van de gewone ontvangsten van Brusselse gemeenten. Meer dan 95% van deze opbrengsten is afkomstig van dividenden van intercommunales (voornamelijk in de energiesector).

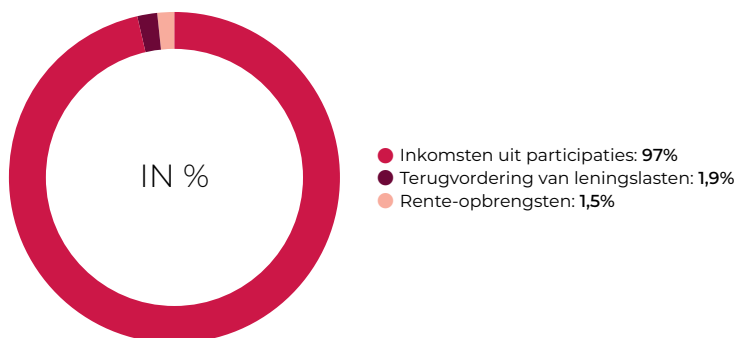
Componenten van de eigen ontvangsten – Begrotingen 2023 (in miljoen EUR en in EUR/inw.)

	In mio EUR	In EUR /inw	Evolutie (tov 2022)
Prestaties	235	192,5	3,7%
Financiële opbrengsten	63	51,4	-0,1%
EIGEN ONTVANGSTEN	298	244	2,9%

Gedetailleerde samenstelling van de ontvangsten afkomstig uit prestaties – Begrotingen

Gedetailleerde samenstelling van de financiële ontvangsten – Begrotingen 2023

Saldi

Dankzij een sterke stijging van de gewone ontvangsten (zoals eerder vermeld) laten alle Brusselse gemeenten in de oorspronkelijke begrotingen voor 2023 een licht overschot zien van 7,8 miljoen euro voor het **eigen dienstjaar**, wat overeenkomt met 0,3% van de gewone ontvangsten. Hierdoor bevinden de gemeentebegrotingen zich vrijwel in evenwicht, in tegenstelling tot het tekort van 30 miljoen euro in de 2 vorige jaren.

Slechts 4 gemeenten hebben in hun begroting van 2023 een tekort voor het eigen dienstjaar (vaak heel beperkt), tegenover 8 gemeenten in 2022.

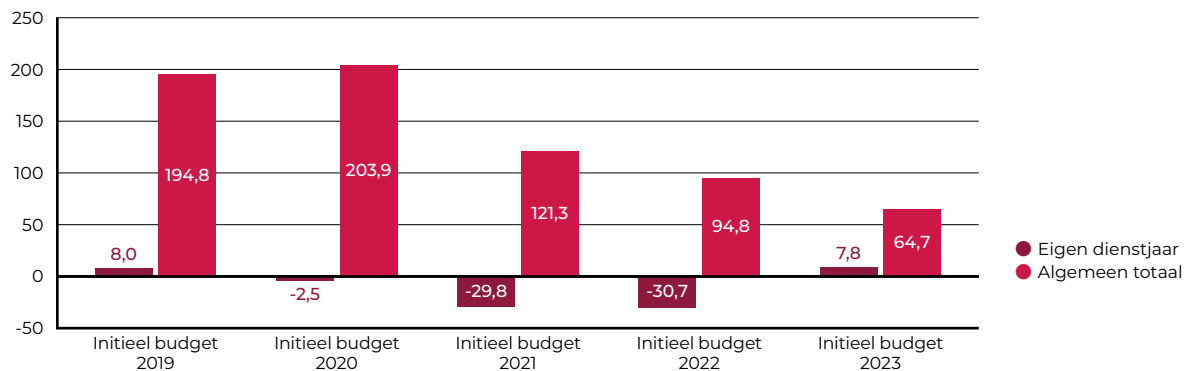
Voor het **algemeen totaal** (d.w.z. eveneens rekening houdend met de resultaten van vorige dienstjaren en overboekingen) tekenen de Brusselse gemeenten in 2023 een overschot op van 65 miljoen euro of ongeveer 2,1% van hun gewone ontvangsten. Dit overschot – in 2019 nog bijna 200 miljoen euro – is de laatste 3 begrotingsjaren weliswaar geleidelijk gedaald.

Hoewel alle gemeenten zowel in 2019 als in 2020 een algemeen totaal in evenwicht kunnen voorleggen, slagen 4 gemeenten er niet in om zowel in 2022 als in 2023 het wettelijk voorgeschreven evenwicht te halen.

Componenten van het gewone saldo van de Brusselse gemeenten – Begrotingen 2023

	In mio EUR	In EUR/inw.	In % gew. ontvangsten
EIGEN DIENSTJAAR	7,8	6,4	0,3%
Vorige dienstjaren	62	50,8	2,0%
Overboekingen	-5	-4,3	-0,2%
ALGEMEEN TOTAAL	64,7	52,9	2,1%

Evolutie van de saldi (eigen dienstjaar en algemeen totaal) (in miljoen EUR)

Investeringsen

De buitengewone uitgaven van de Brusselse gemeenten bedragen in de begrotingen van 2023 bijna 729 miljoen euro, een daling van 20% in vergelijking met 2022 (na de forse stijging van ruim 40% ten opzichte van 2021). De investeringsuitgaven stricto sensu vertegenwoordigen 94% van de totale buitengewone uitgaven.

De effectieve realisatiegraad (het in de begroting opgenomen bedrag vergeleken met het daadwerkelijk vastgelegde bedrag op de rekening) schommelt tussen 55% en 60%. In 2020 is dit percentage met slechts 51% nog lager vanwege de gezondheidscrisis. De lockdown heeft immers de uitvoering van bepaalde investeringsprojecten vertraagd (tijdelijke stopzetting van bouwactiviteit, vertraging in de levering van materialen, vertraging in openbare aanbestedingsprocedures...).

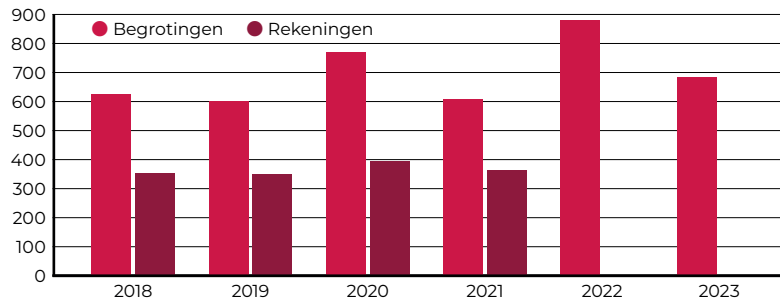
De voornaamste investeringsdomeinen van Brusselse gemeenten zijn ruimtelijke ordening en stedenbouw (+19%), onderwijs (schoolgebouwen), sport- en cultuurvoorzieningen, administratieve gebouwen (sterke daling van 65%) en in een mindere mate het wegennet (-9%).

De financiering van investeringen gebeurt hoofdzakelijk via leningen (62%) en kapitaaltoelagen die hoofdzakelijk door het Gewest (31%) worden toegekend.

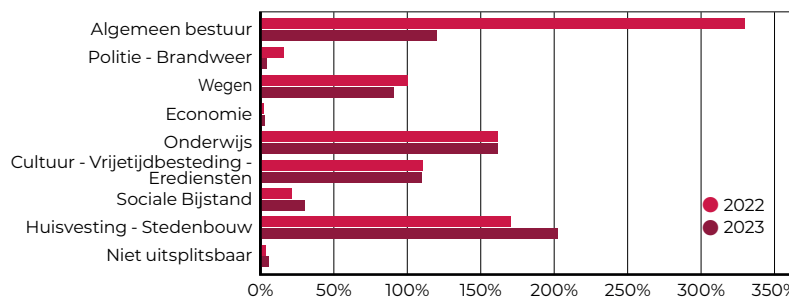
Uitsplitsing van de buitengewone uitgaven volgens economische groep – Begrotingen 2023

	In mio EUR	In EUR /inw	Evolutie (tov 2022)
Investeringsen	685,2	497,3	-22,0%
Overdrachten (kapitaaltoelagen)	23,0	20,5	17,2%
Schuld (vervroegde terugbetaling, participaties)	21,0	4,6	17,0%
TOTALE BUITENGEWONE UITGAVEN	729,2	522,4	-20,4%

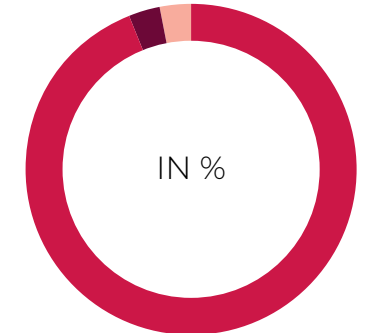
Evolutie van de investeringsuitgaven op basis van de begrotingen en de rekeningen (in miljoen EUR)

Evolutie van de buitengewone uitgaven volgens de bestemming – Begrotingen 2022-2023

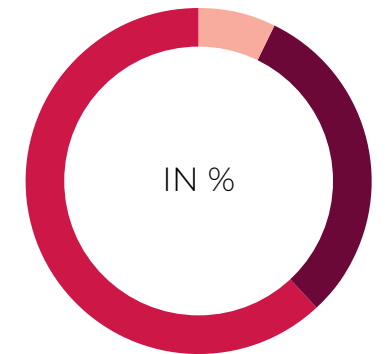

Uitsplitsing van de buitengewone uitgaven volgens economische groep – Begrotingen 2023

- Investeringsen: 94%
- Overdrachten (kapitaaltoelagen): 3%
- Schuld (vervroegde terugbetaling, participaties): 3%

Uitsplitsing van de buitengewone ontvangsten volgens de bestemming Begrotingen 2023

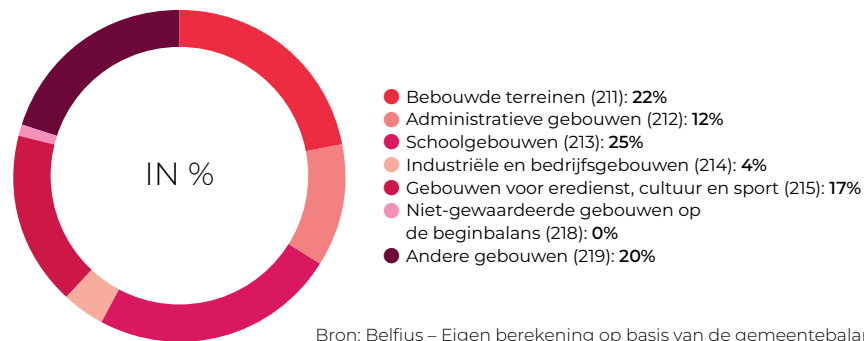
- Investeringsen (verkoop van activa): 7%
- Overdrachten (kapitaaltoelagen): 31%

Een geïntegreerde vastgoedstrategie voor de energietransitie

Een omvangrijk maar verouderd gebouwenpark

Lokale overheden en Brusselse gemeenten in het bijzonder beschikken over een vastgoedpatrimonium van openbare gebouwen met een geschatte waarde van 2,1 miljard euro in hun balansen van 2021, wat overeenkomt met bijna 44% van de materiële vaste activa.

Bestemming van de buitengewone uitgaven – Begrotingen 2023

Administratieve gebouwen maken slechts 12% uit van de totale waarde van het gebouwenpark. Gebouwen voor eredienst, cultuur en sport daarentegen zijn goed voor 17% van de waarde van de onroerende activa, tegenover 25% voor schoolgebouwen.

Openbare gebouwen zijn over het algemeen vrij verouderd en hun energie-efficiëntie kan dus aanzienlijk worden verbeterd.

Volgens onze schattingen bedraagt de gemiddelde verouderingsgraad van de gemeentegebouwen 48%. Deze berekening is gebaseerd op de residuele boekwaarde in verhouding tot de oorspronkelijke boekwaarde, zonder toepassing van de ABEX-herwaarderingsindex, zoals die wordt voorgeschreven in het gemeentelijke boekhoudreglement.

Een steeds strikter reglementair kader

In 2010 is een specifieke Europese richtlijn betreffende de energieprestatie van gebouwen (EPG) aangenomen, met als hoofddoel gebouwen te ontwikkelen die bijna geen energie verbruiken en zoveel mogelijk gebruikmaken van hernieuwbare energiebronnen. Een richtlijn uit 2018 vult de bestaande maatregelen aan met vooral eisen op het vlak van elektromobiliteit.

Elke lidstaat is verplicht om deze Europese verbintenissen te onderschrijven en tegen 2030 een nationaal streefcijfer op het vlak van energie-efficiëntie te halen. Voor België formaliseert het Nationaal Energie- en Klimaatplan van eind 2019 dit engagement. De 3 gewestelijke actieplannen (van Vlaanderen, Wallonië en Brussel) voor een 'energie-renovatie op lange termijn van gebouwen' maken integraal deel uit van dit nationaal plan.

Elk gewest heeft de diverse Europese richtlijnen omgezet en verschillende initiatieven genomen om hun lokale besturen te ondersteunen bij de realisatie van een energie-efficiëntiestrategie op lokaal niveau. Meer concreet hebben de gewesten systemen opgezet om financiële, technische en methodologische ondersteuning te bieden aan gemeenten die actief willen meewerken aan een lokaal energie- en klimaatbeleid in het kader van het Burgemeestersconvenant.

Een meer globale integratie in een 'smart' strategie

De definitie van een energie-efficiëntiebeleid voor gebouwen wordt idealiter geïntegreerd in een globale vastgoedstrategie van de gemeente en haar geconsolideerde entiteiten (zoals OCMW's, politiezones, gemeentebedrijven...) alsook op andere lokale beleidsterreinen (zoals mobiliteit, diensten aan bevolking, veiligheid...). Met behulp van digitale technologie voor slim beheer kan dit efficiënt worden gerealiseerd.

Digitale technologie kan het potentieel van het energie-efficiëntiebeleid vergroten door beheerders te voorzien van handige tools waarmee ze beter geïnformeerd zijn en op een intelligente manier hun energieverbruik beheren. Bijvoorbeeld door het aanpassen van het verbruik aan de werkelijke gebruiksbehoeften volgens de openingsuren voor het publiek, het in kaart brengen van pieken in bezoekersaantallen (zowel dagelijks als seizoengebonden) en het optimaliseren van het totale of gedeeltelijke gebruik van het gebouw.

Financiering

Het uitvoeren van grote werken om het energieverbruik terug te schroeven, stuit traditioneel op 2 barrières: de investeringskosten en de onzekerheid over de daadwerkelijke resultaten, omdat de beschikbare oplossingen complex zijn en technische kennis vergen, de energiekost volatiel blijkt en er opgelegde normen gelden.

Vooraf het kadaster en de energieaudit zijn waardevolle instrumenten die helpen om prioriteiten te stellen bij de uit te voeren werken en om het investeringsbudget over meerdere jaren te plannen. Dit met als doel operationele besparingen te realiseren.

Behalve klassieke financieringsmogelijkheden zoals leningen of zelffinanciering kunnen lokale besturen voor tal van activiteitsdomeinen een beroep doen op diverse regionale en Europese subsidieregelingen. Er bestaan ook specifieke alternatieve financieringsformules voor investeringen in de energie-efficiëntie van gebouwen.

Duurzame financieringsoplossingen zoals Green Bonds winnen aan populariteit op de markt, zeker voor grotere publieke en private spelers. Maar Belfius heeft met Ambition Loans ook financieringsoplossingen voor lokale besturen. Deze leningen zijn van toepassing op lokale projecten binnen een specifiek domein zoals energie, renovatie, bouw, mobiliteit... en die beantwoorden aan specifieke criteria.

In bepaalde domeinen hebben we ook meer specifieke financieringen zoals **Smart Building & Renovation Solution Energy**. Deze formule biedt een totale begeleiding van analyse tot financiering voor energie- of mobiliteitsprojecten. Daarnaast bestaan er ook nog tal van leasingoplossingen voor het wagenpark of voor het voorzien van elektrische laadpalen.

Brusselse OCMW'S

Exploitatie-uitgaven

De exploitatie-uitgaven van de Brusselse OCMW's komen volgens de begrotingen 2023 uit op 1.615 miljoen euro of 1.321 euro per inwoner. Na een al forse toename met 7,8% in 2021 zijn deze uitgaven in 2023 met 14,3% gestegen.

Sinds de gezondheids crisis hebben de OCMW's een forse toename van het aantal aanvragen voor sociale bijstand te verwerken, wat duidelijk zijn weerslag heeft op de evolutie van de begrotingen van de voorbije jaren.

De aanzienlijk hogere uitgaven in de begrotingen van 2023 zijn duidelijk toe te schrijven aan de spectaculair hogere inflatie en uit de pan swingende prijzen voor energie en voeding sinds begin 2022.

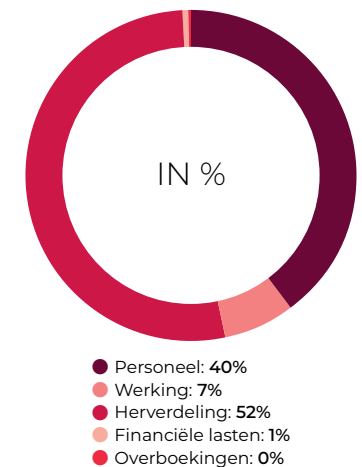
De sociale bijstand in 2023 ondervindt voornamelijk de impact van de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne, maar ook van de financiële en/of materiële ondersteuning aan gezinnen die moeilijk hun gas- en elektriciteitsrekeningen kunnen betalen.

De herverdelingsuitgaven (sociale bijstand) nemen meer dan de helft van de totale exploitatie-uitgaven voor hun rekening, tegenover 40% voor personeelsuitgaven. De

Uitsplitsing van de exploitatie-uitgaven volgens economische groep – Begrotingen 2023 (in miljoen EUR en in EUR/inw.)

	In mio EUR	In EUR/inw.	Evolutie (tov 2022)
Personeel	640,2	523,7	13,6%
Werking	114,8	93,9	13,4%
Herverdeling	847,5	693,1	15,0%
Financiële lasten	11,4	9,3	15,1%
Overboekingen	1,2	1,0	122,1%
TOTALE EXPLOITATIE-UITGAVEN	1.615,1	1.321,0	14,3%

Uitsplitsing van de exploitatie-uitgaven per economische groep – Begrotingen 2023

financiële lasten vertegenwoordigen slechts 1% van de totale uitgaven en bestaan uitsluitend uit rentelasten, in

tegenstelling tot de gemeenten en politiezones waar ook kapitaalaflossingen zijn opgenomen.

Het niveau en de structuur van de exploitatie-uitgaven van Brusselse OCMW's variëren aanzienlijk naargelang de sociaaleconomische context van de bevolking en het werkterrein van het OCMW (cf. grafiek per sociaaleconomische cluster). De herverdelingsuitgaven (sociale bijstand) liggen aanzienlijk hoger (in euro/inw.) in gemeenten in het centrum van de agglomeratie (1^e gordel en kanaalzone) dan in de meer residentiële gemeenten (2^e gordel).

Personeelsuitgaven

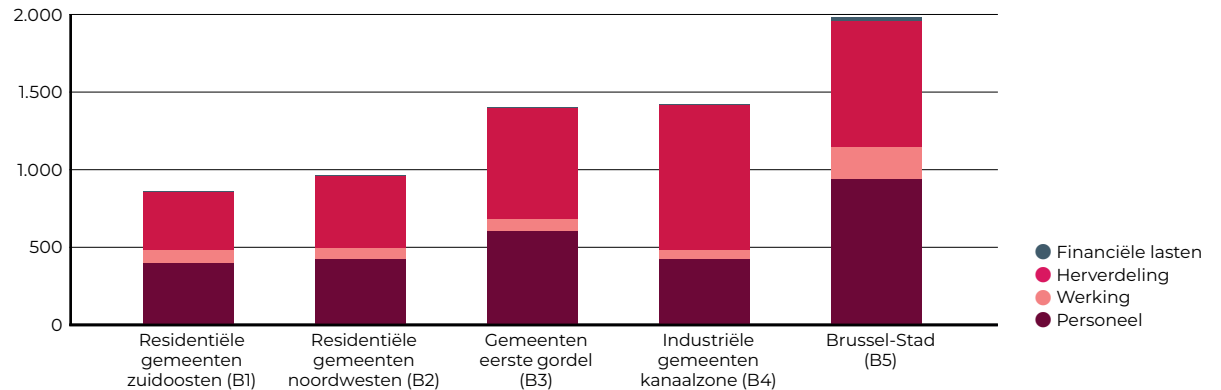
De personeelsuitgaven van de Brusselse OCMW's komen in 2023 uit op 640 miljoen euro, dat is een stijging met 13,6% in vergelijking met 2022 (t.o.v. +6,5% het jaar ervoor).

Net zoals bij de gemeenten is de fikse groei van de personeelsuitgaven voornamelijk het gevolg van de fors toegenomen inflatie op de loonindexering sinds eind 2021, die tot 5 overschrijdingen van de spilindex van het openbaar ambt (+2%) heeft geleid.

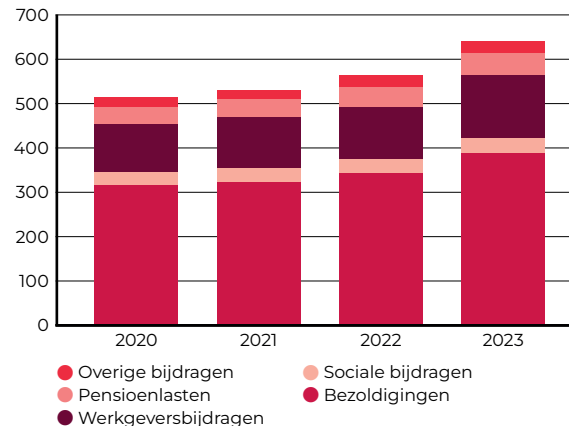
Naast het directe effect op de lonen (+13,7%) zien we eveneens een aanzienlijke toename van de werkgeversbijdragen (+19,9%), die ongetwijfeld verband houdt met de geleidelijke invoering van het sectorakkoord voor de opwaardering van de bezoldigingen van lokale ambtenaren⁽¹⁾.

Volgens statistieken van de RSZ bedraagt het personeelsbestand van de Brusselse OCMW's (inclusief de verenigingen van hoofdstuk 12) eind 2022 17.581 voltijdse equivalenten (vte), wat een daling betekent van 247 vte's of -1,4% ten opzichte van het voorgaande jaar. Door de verdere afname van het aantal statutaire medewerkers (-5,3%) daalt hun aandeel in het totale personeelsbestand tot onder de drempel van 15%. Tegelijkertijd zullen de pensioenlasten (vooral via de responsabiliseringsbijdrage) naar verwachting sterk blijven oplopen tot 2027 (cf. kader-tje over de financiering van de pensioenen van het statutair personeel op blz. 10).

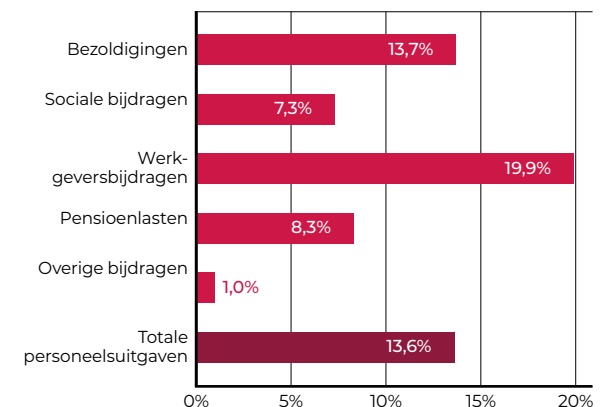
Structuur van de exploitatie-uitgaven volgens de sociaaleconomische cluster van OCMW's – Begrotingen 2023 (In EUR per inwoner)

Evolutie van de personeelsuitgaven volgens kostencategorie – Begrotingen 2020-2023

Evolutie van de personeelsuitgaven volgens kostencategorie – Begrotingen 2023 (in % tov 2021)

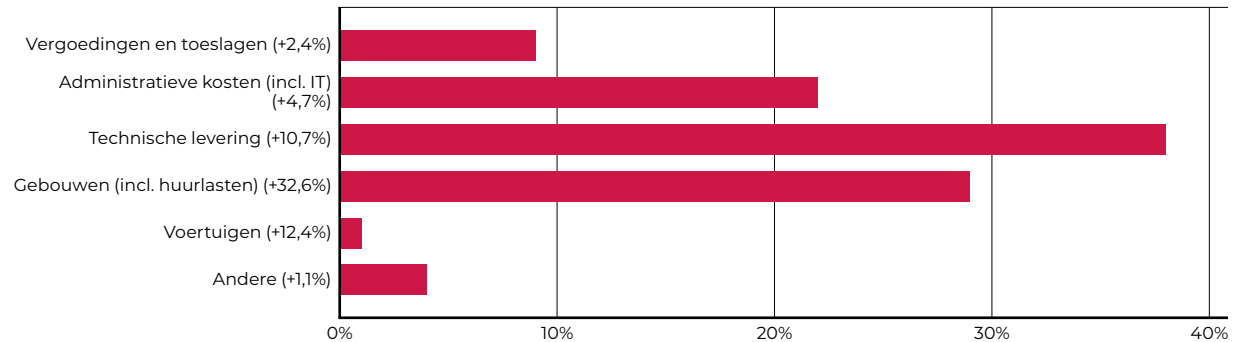
(1) Protocol van sectoraal akkoord 2021/1 afgesloten binnen het Onderhandelingscomité C voor de jaren 2021 tot 2025 – Comité van de plaatselijke openbare diensten.

Werkingsuitgaven

De werkingsuitgaven van Brusselse OCMW's bedragen 115 miljoen euro in 2023, een stijging van 13,4% in vergelijking met de aanvankelijke begrotingen voor 2022.

Deze forse stijging schrijven we hoofdzakelijk toe aan de hogere energie- en voedingsprijzen. De werkingsuitgaven voor voertuigen nemen met 12,4% toe, terwijl die voor gebouwen gemiddeld met 32,6% stijgen. Bij die laatste zijn de energieprijzen (stookolie, gas en elektriciteit) met 65% gestegen.

Evolutie van de hoofdcomponenten van de werkingsuitgaven – Begrotingen 2023 (in % t.o.v. 2022)

Herverdelingsuitgaven

De herverdelingsuitgaven (met de diverse tegemoetkomingen voor sociale bijstand) bedragen 847 miljoen euro, een toename van 15% in vergelijking met 2022 en dus een extra versnelling t.o.v. de voorgaande jaren (+10,2% in 2020 en +7,2% in 2021).

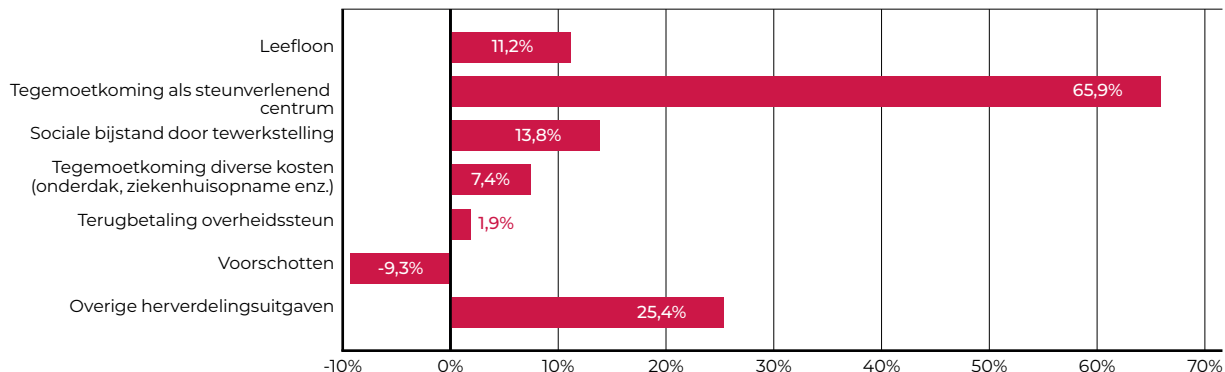
Volgens de begrotingen voor 2023 verwachten de Brusselse OCMW's opnieuw een forse stijging van 11,2% van het leefloon, dat bijna 70% van al deze herverdelingsuitgaven voor zijn rekening neemt.

Maar de grootste toename is terug te vinden bij de tegemoetkomingen van de OCMW's als steunverlenend centrum (+65,9%) voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne.

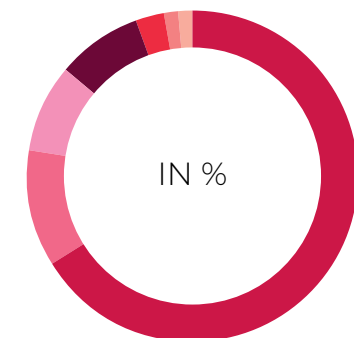
Volgens de statistieken van de POD Maatschappelijke Integratie telt het Brusselse Gewest 45.836 leefloners (-0,3%), wat neerkomt op 37,5 begunstigden per 1.000 inwoners.

Oekraïense vluchtelingen vallen onder een tijdelijk beschermingsstatuut dat bij een ander systeem voor sociale bijstand hoort (gelijkwaardig aan het leefloon) en niet in deze statistieken is opgenomen. Volgens de POD Maatschappelijke Integratie gaat het voor het voorbije jaar om 9.730 personen, wat bijna 20% van het totale aantal vluchtelingen op nationaal niveau vertegenwoordigt.

Evolutie van de hoofdcomponenten van de herverdelingsuitgaven – Begrotingen 2023
(in % t.o.v. 2022)

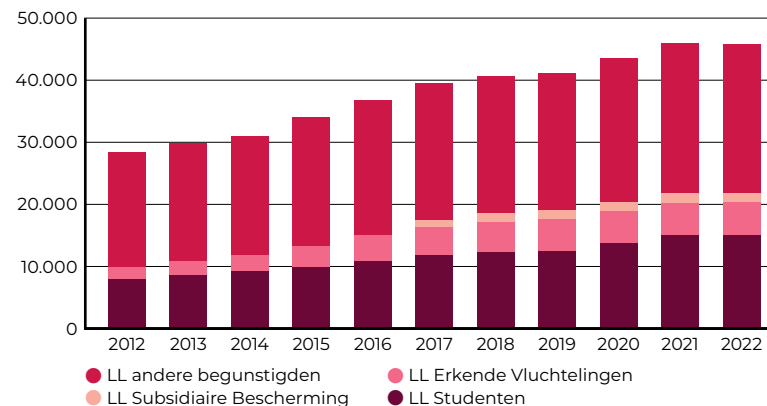

Verdeling van de herverdelingsuitgaven per tegemoetkomingscategorie – Begrotingen 2023

- Leefloon: 66%
- Tegemoetkoming als steunverlenend centrum: 12%
- Sociale bijstand door tewerkstelling: 9%
- Tegemoetkoming diverse kosten (onderdak, ziekenhuisopname enz.): 8%
- Terugbetaling overheidssteun: 3%
- Voorschotten: 1%
- Overige herverdelingsuitgaven: 0%

Evolutie aantal leefloners (LL) volgens het type begunstigde

(1) POD Maatschappelijke Integratie, Maandgemiddelde 2022.

Exploitatie- ontvangsten

De exploitatie-ontvangsten van OCMW's komen hoofdzakelijk (85%) uit toelagen van andere overheden (gemeentedotatie, terugvordering van sociale bijstand van de Staat enz.). De andere ontvangsten komen uit prestaties (tegemoetkomingen aan bewoners van rust- en verzorgingstehuizen, thuismaaltijden, opbrengst uit verhuur van vastgoed enz.)

Ontvangsten uit overdrachten

Meer dan de helft van de ontvangsten uit overdrachten van OCMW's is afkomstig van de terugvordering van de sociale bijstand (tegemoetkoming van de Staat, terugbetalingen van begunstigen enz.). De gemeentedotatie en de tegemoetkomingen van het RIZIV (in het kader van de financiering van de rust- en verzorgingstehuizen) zorgen voor respectievelijk 31% en 5% van de ontvangsten uit overdrachten.

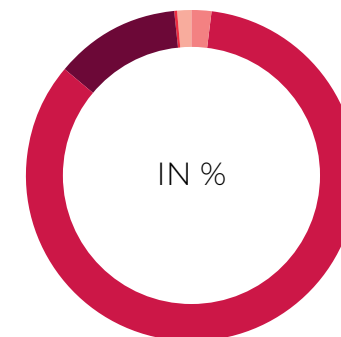
Indien de middelen ontoereikend zijn om de uitgaven voor de opdrachten van de OCMW's te dekken, dan zijn de gemeenten met de organieke wet van de OCMW's verplicht om via een dotatie het verschil bij te passen. De gemeentedotatie bedraagt gemiddeld 362 euro per inwoner op basis van de begrotingen van 2023, een toename met +12,2% in vergelijking met 2022 (+9,2% in vergelijking met 2021).

De aanhoudende groei van de gemeentedotatie is van essentieel belang om de OCMW's in staat te stellen de stijgende kosten te dekken als gevolg van de hoge inflatie (zoals eerder vermeld). We wijzen eveneens op een

Structuur van de exploitatie-ontvangsten

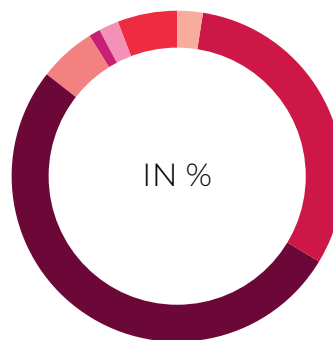
	In mio EUR	In EUR/inw.	Evolutie (tov 2022)
Fondsen (BFMW)	35,8	29,3	9,6%
Overige toelagen	1.383,6	1.131,7	15,1%
Prestaties	201,2	164,6	10,6%
Financiële opbrengsten	0,4	0,4	189,4%
Overboekingen	19,4	15,9	-3,3%
TOTALE EXPLOITATIE-ONTVANGSTEN	1.640,5	1.341,8	14,1%

Uitsplitsing van de exploitatie-ontvangsten volgens economische groep – Begrotingen 2023

- Fondsen (BFMW): 2%
- Overige toelagen: 85%
- Prestaties: 12%
- Financiële opbrengsten: 0%
- Overboekingen: 1%

Verdeling van de ontvangsten uit overdrachten volgens de bron van de tegemoetkoming – Begrotingen 2023

- Bijzonder Fonds voor Maatschappelijk Welzijn: 3%
- Gemeentedotatie: 31%
- Tegemoetkoming van de centrale overheid in het maatschappelijk welzijn: 52%
- Tegemoetkomingen van het RIZIV: 5%
- Terugvordering van de tegemoetkomingen voor diverse kosten: 1%
- Het verhalen van de sociale bijstand op de gerechtigden: 2%
- Overige ontvangsten uit overdrachten: 6%

Evolutie van de ontvangsten uit overdrachten volgens de bron van de tegemoetkoming – Begrotingen 2022 (in EUR per inwoner)

	In EUR/inw.	Evolutie (tov 2021)
Bijzonder Fonds voor Maatschappelijk Welzijn	31,4	14,5%
Gemeentedotatie	361,2	12,2%
Tegemoetkoming van de centrale overheid in het maatschappelijk welzijn	602,1	18,1%
Tegemoetkomingen van het RIZIV	65,4	12,7%
Terugvordering van de tegemoetkomingen voor diverse kosten	12,2	6,8%
Het verhalen van de sociale bijstand op de gerechtigden	23,2	-1,1%
Overige ontvangsten uit overdrachten	65,5	12,4%
TOTALE ONTVANGSTEN UIT OVERDRACHTEN	1.160,9	14,9%

aanzienlijke stijging van de tussenkomst van de Staat in de sociale bijstand (+18,1%) door de sterke toename van de tegemoetkomingen van het OCMW als steunverlenend centrum ten gunste van Oekraïense vluchtelingen (zie hoger).

Investerings

Volgens de begrotingen van 2023 zijn er voor 196 miljoen euro aan 'investerings'⁽¹⁾ voorzien in de totale uitgaven van de Brusselse OCMW's, dat is een toename met 16,1% in vergelijking met 2022.

De investeringsuitgaven bedragen 'stricto sensu' ongeveer 160 miljoen euro of 131 euro per inwoner. Na een stelselmatige daling tijdens de voorbije 5 jaar zijn de investeringsprojecten van de Brusselse OCMW's opnieuw met 16% gestegen in vergelijking met 2022.

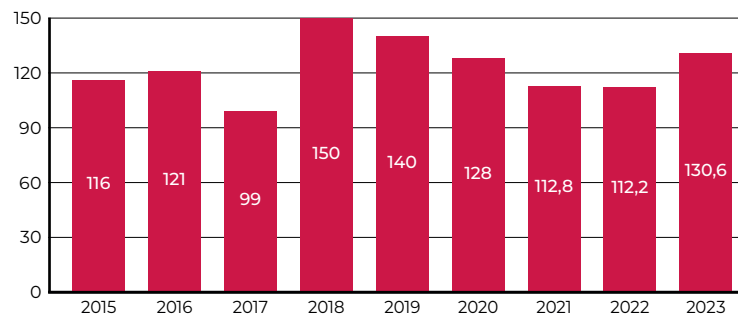
In 2023 heeft het overgrote deel van de investeringsprojecten van de Brusselse OCMW's betrekking op administratieve gebouwen of privépatrimonium alsook op investeringen in het seniorenbeleid (rust- en verzorgingstehuizen, serviceflats enz.). Vooral deze laatste investeringsprojecten liggen aan de basis van de stijging in 2023 (+42%).

(1) 'Buitengewone' uitgaven in de gemeenteboekhouding

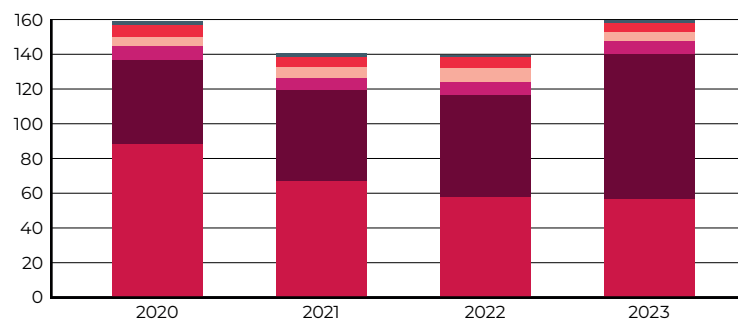
Uitsplitsing van de investeringsuitgaven volgens economische groep – Begrotingen 2023

	In mio EUR	In EUR/ inw.	Evolutie (tov 2022)
Investerings	159,6	130,6	16,4%
Overdrachten (kapitaaltoelagen)	0,1	0,1	0,0%
Schuld (kapitaalflossing)	36,3	29,7	15,1%
TOTALE BUITENGEWONE UITGAVEN	196,0	160,3	16,1%

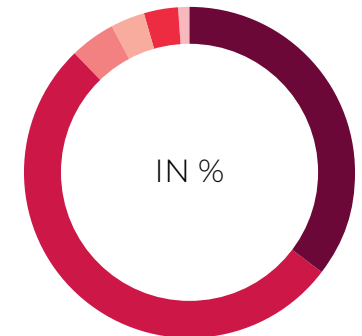
Evolutie van de investeringsuitgaven (stricto sensu) van de Brusselse OCMW's – Begrotingen 2015-2023 (in EUR per inwoner)

Evolutie van de investeringen volgens bestemming – Begrotingen 2020-2023

Verdeling van de investeringen volgens bestemming – Begrotingen 2023

- Administratie - Privépatrimonium: 36%
- Rusthuis: 52%
- Sociale Bijstand: 4%
- Gezins hulp: 3%
- Gezondheid - Huisvesting: 4%
- Varia: 1%

- Andere
- Gezondheid - Huisvesting
- Gezins hulp
- Sociale Bijstand
- Rusthuis
- Administratie - Privépatrimonium

Belfius

Verantwoordelijke uitgever: Belfius Bank – Karel Rogierplein 11 – 1210 Brussel –
IBAN BE23 0529 0064 6991 – BIC GKCC BE BB RPR Brussel – BTW BE 0403 201 185 – FSMA nr 19649 A